

MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
KHMELNYTSKY NATIONAL UNIVERSITY
Department of Germanic Philology and Translation Studies

Master Degree Thesis in Philology and Translation Studies

**under the title: «Means of Ensuring Equivalence in Rendering International
Convention Texts into Ukrainian»**

Group FPAm- 24

Education programme:

Germanic Philology and Translation Studies:

English and Second Foreign Language

Majoring 035 Philology

Roman ZHELEZNIAKOV

Research advisor:

Ye. V. Dolynskiy, Prof.,

Doctor of Pedagogical Sciences

Khmelnytsky,

2025

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет	<u>Міжнародних відносин і права</u>
Кафедра	<u>Германської філології та перекладознавства</u>
Рівень вищої освіти	<u>Другий (магістерський)</u>
Галузь знань	<u>03 гуманітарні науки</u>
Спеціальність	<u>035 Філологія</u>
Освітня програма	<u>Германська філологія та перекладознавство: англійська мова та друга іноземна мова</u>

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
Ю.Бойко **Юлія БОЙКО**
« 07 » лютого 2025 року

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ ДИПЛОМНУ РОБОТУ МАГІСТРА

Железняков Роман Ігорович

- 1. Тема роботи:** Засоби забезпечення еквівалентності при відтворенні текстів міжнародних конвенцій українською мовою
- 2. Керівник роботи:** Євген Долинський, доктор педагогічних наук, професор
Затверджено наказом ректора університету від 25 08 2025 р. № 65
Термін подання студентом роботи на кафедру 15 грудня 2025 р.
- 3. Вихідні дані до роботи:**
Об'єктом дослідження є процес відтворення текстів міжнародних конвенцій в українському перекладі з дотриманням норм юридичного дискурсу.
Предмет дослідження – це перекладацькі засоби, трансформації та стратегії, що забезпечують досягнення прагматичної, семантичної та формальної еквівалентності при перекладі міжнародних конвенцій українською мовою.
Матеріалом дослідження є англійські тексти конвенцій Ради Європи та ООН і їхні офіційні переклади українською мовою.
- 4. Перелік питань, які потрібно розробити:**
  - визначити поняття «еквівалентність» у сучасному перекладознавстві;
  - встановити жанрово-стилістичну характеристику міжнародних конвенцій;
  - виокремити специфіку юридичної термінології в контексті міжнародних актів;
  - встановити лексико-семантичні засоби забезпечення еквівалентності;
  - виявити граматичні та синтаксичні трансформації, необхідні для збереження еквівалентності;
  - здійснити прагматичну адаптацію текстів конвенцій;
  - запропонувати перекладацькі стратегії і тактики для збереження еквівалентності при перекладі міжнародних конвенцій.
- 5. Дата видачі завдання** 10 лютого 2025 року.

**КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН І ГРАФІК ВИКОНАННЯ
КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ МАГІСТРА**

Назва етапів написання Дипломної роботи	Терміни виконання етапів роботи	Примітка
Опрацювання літератури за темою	10 лютого – 10 березня 2025 року	<i>виконано</i>
Написання теоретичного розділу роботи (розділ 1)	10 березня – 10 квітня 2025 року	<i>виконано</i>
Презентація теоретичного розділу на науковому семінарі/конференції (виступ)	10– 11 квітня 2025 року	<i>виконано</i>
Підбір фактичного матеріалу за темою дослідження для практичного розділу	14 квітня – 14 травня 2025 року	<i>виконано</i>
Написання практичного розділу роботи	До 10 червня 2025 року	<i>виконано</i>
Оформлення та подання чорнового варіанту дипломної роботи керівнику	10 червня 2025 року	<i>виконано</i>
Попередній захист кваліфікаційної роботи	13 червня 2025 року	<i>виконано</i>
Захист переддипломної практики	27 листопада 2025 року	<i>виконано</i>
Перевірка на нормоконтроль та антиплагіат	24 листопада по 1 грудня 2025 року	<i>виконано</i>
Обговорення кваліфікаційної магістерської роботи робочою групою	3 5 по 8 грудня 2025 року	<i>виконано</i>
Подання кінцевого варіанту дипломної роботи на кафедрі	15 грудня 2025 року	<i>виконано</i>
Захист кваліфікаційної дипломної роботи	23 грудня – 30 грудня 2025 року	<i>виконано</i>

Здобувач *Р.Железняков* Роман ЖЕЛЕЗНЯКОВ

Керівник роботи *Є.Долинський* Євген ДОЛИНСЬКИЙ

**ВІДГУК НАУКОВОГО КЕРІВНИКА
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА З ФІЛОЛОГІЇ ТА ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА**

Студента(ки) II курсу групи ФПам-24-1
Факультету міжнародних відносин і права
спеціальності 035 Філологія, спеціалізації 035.041 Германські мови та літератури (переклад
включно), перша – англійська, освітньо-професійної програми «Германська філологія та
перекладознавство: англійська мова та друга іноземна мова»

Мелезменко Роман Ігорович
(ПІБ студента)

за темою *Засади забезпечення освітньої якості
при вивченні предметів літньої родини романської
українською мовою*

Відповідність кваліфікаційної роботи нормативним вимогам (необхідне позначити V або +)	
1. Наявність основних структурних компонентів роботи	<u>5</u> усі компоненти присутні <u>4</u> один компонент відсутній <u>3</u> декілька компонентів відсутні
2. Відповідність оформлення роботи, посилань і переліку використаних джерел нормативним вимогам	<u>5</u> повна відповідність <u>4</u> незначні помилки в оформленні <u>3</u> оформлення неправильне
3. Відповідність побудови Вступу нормативним вимогам	<u>5</u> повна відповідність <u>4</u> відповідність неповна <u>3</u> не відповідає вимогам
4. Відповідність огляду наукової літератури та використання методологічної бази дослідження нормативним вимогам	<u>5</u> повна відповідність <u>4</u> відповідність неповна <u>3</u> не відповідає вимогам
5. Відповідність теоретичної частини дослідження заявленій меті та завданням	<u>5</u> повна відповідність <u>4</u> відповідність неповна <u>3</u> не відповідає вимогам
6. Відповідність практичної частини дослідження нормативним вимогам	<u>5</u> повна відповідність <u>4</u> відповідність неповна <u>3</u> не відповідає вимогам
7. Відповідність висновків результатам теоретичної та практичної складових дослідження	<u>5</u> повна відповідність <u>4</u> відповідність неповна <u>3</u> не відповідає вимогам
8. Актуальність, новизна, теоретична та практична цінність дослідження як компоненти якісної освіти в межах цілей сталого розвитку	<u>5</u> повна відповідність <u>4</u> відповідність неповна <u>3</u> не відповідає вимогам
РАЗОМ: 24-40	<i>38</i>

Особиста думка керівника Дипломна робота Мелезке
№00 Р.1 "Забезпечення безпеки життєвості при
виробничій діяльності літнорольових конвеєрів
у формі невисокої мовної виразності на базовому
розробленому та методичному рівні.
Робота характеризується глибоким аналізом
проблематики безпеки, аргументованими відомо-
стями методів безпеки та аналізом реаль-
них умов роботи літнорольових конвеєрів.
Автор уміє конструювати умовні умови
в даній галузі та проєктувати "прекатори"
для подальшого дослідження лексико-аналітичної
структури для забезпечення безпеки життєвості
при роботі. Робота готова до захисту.

Кваліфікаційна робота
рекомендована до захисту

Мелезке к.в. Р.1
(Ініціалітала)
Е. [підпис]
(підпис керівника)

може бути
Олександр Романовський
(Ім'я, ПРІЗВИЩЕ)

«22» грудня 2025 рік

**РЕЦЕНЗІЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА
З ФІЛОЛОГІЇ ТА ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА**

Студента II курсу групи ФПАм-24-1
Факультету міжнародних відносин і права
спеціальності 035 Філологія, спеціалізації 035.041 Германські мови та літератури
(переклад включно), перша – англійська, освітньо-професійної програми «Германська
філологія та перекладознавство: англійська мова та друга іноземна мова»

Железничкова Романа Ігорівна
(ПІБ студента)

за темою **Засоби забезпечення еквівалентності при відтворенні
текстів міжнародних конвенцій українською мовою**

	Критерії	Оцінка в балах
1.	Наявність основних компонентів структури роботи: ЗМІСТ; ВСТУП; РОЗДІЛ 1; РОЗДІЛ 2; ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ; ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ; ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ; ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ДОВІДКОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ; ДОДАТКИ – максимум 5 балів (усі компоненти присутні – 5 б, один компонент відсутній – 4 б, декілька компонентів відсутні – 3б)	5
2.	Відповідність оформлення роботи, посилань і переліку використаних джерел нормативним вимогам до кваліфікаційної дипломної роботи – максимум 5 балів (повна відповідність – 5 б, незначні помилки в оформленні – 4, значні помилки в оформленні – 3)	5
3.	Відповідність побудови Вступу нормативним вимогам – максимум 5 балів (повна відповідність – 5, поодинокі огріхи стилістичного характеру; порушення структури Вступу та несуттєві помилки у формулюваннях – 4; суттєві помилки у формулюваннях – 3)	5
4.	Відповідність огляду наукової літератури нормативним вимогам (наявність наукових джерел за останні 10 років, з них 30% зарубіжні джерела; описана методологічна база дослідження, що використовується в дослідженні; виокремлено ілюстративний та довідковий матеріал) – максимум 5 балів (повна відповідність – 5, несуттєві помилки у формулюваннях, недостатня кількість проаналізованих іноземних джерел (мін. 30%) – 4, відсутність праці наукового керівника або членів кафедри ГФП – 3)	5
5.	Відповідність теоретичної частини дослідження заявленій меті та поставленим завданням – максимум 5 балів (повна відповідність: всебічний аналіз об'єкта дослідження, критичний огляд наукової літ-ри; висновки до розділу – 5 б, несуттєві огріхи структурного характеру, несуттєві помилки при аналізі фактичного матеріалу – 4, відсутність власного погляду на здійснений критичний огляд наукових джерел – 3)	5
6.	Відповідність практичної частини дослідження нормативним вимогам – максимум 5 балів (повна відповідність: аналіз предмета дослідження; підтвердження/спростування гіпотези дослідження; використання статистичних методів для верифікації результатів дослідження; наукова новизна отриманих результатів – 5, несуттєві огріхи стилістичного та структурного характеру, несуттєві помилки при перекладі фактичного матеріалу – 4, суттєві помилки при перекладі й аналізі фактичного матеріалу – 3).	4
7.	Відповідність Висновків результатам теоретичної та практичної складових дослідження; актуальність, новизна, теоретична та практична цінність дослідження як компоненти якісної освіти в межах цілей сталого розвитку – максимум 5 балів (повна відповідність	4

	= 5, несуттєві огріхи стилістичного характеру, неповне висвітлення результатів дослідження – 4, часткове висвітлення результатів дослідження – 3)	
Разом	Мін 21- макс 35	33

Особиста думка рецензента. Робота Железнякова Романа Ігоровича на тему: Засоби забезпечення еквівалентності при відтворенні текстів міжнародних конвенцій українською мовою справляє позитивне враження завдяки чітко окресленій науковій проблематиці, логічній структурі та ґрунтовному теоретичному підґрунтю. Автор продемонстрував високий рівень володіння теорією перекладу й розуміння специфіки юридичного дискурсу, а також уміння поєднувати теоретичні положення з практичним аналізом матеріалу міжнародних конвенцій. Особливої уваги заслуговує системний підхід до аналізу перекладацької еквівалентності та аргументованість висновків, підтверджених конкретними прикладами з офіційних перекладів. Водночас робота має виразну практичну спрямованість, оскільки запропоновані узагальнення та рекомендації можуть бути використані у фаховій підготовці перекладачів і в перекладацькій практиці. Загалом дослідження характеризується науковою зрілістю, самостійністю виконання та відповідає вимогам, що ставляться до кваліфікаційних робіт магістерського рівня.

Висновок: рецензована магістерська дипломна робота відповідає всім вимогам, які ставляться до робіт такого рівня, є актуальною, виконана в рамках когнітивно-дискурсивної парадигми, має зв'язок із загальнонауковою тематикою кафедри германської філології та перекладознавства, містить елементи новизни, має теоретичну цінність та практичну значущість. Об'єкт та предмет досліджено.

Позитивні аспекти дослідження: 1. Надано комплексний аналіз еквівалентності перекладу міжнародних конвенцій з урахуванням лінгвістичних, юридичних та стилістичних аспектів. 2. Визначено ефективні перекладацькі стратегії та механізми забезпечення еквівалентності. 3. Дослідження робить внесок у розвиток теорії англо-українського юридичного та офіційно-ділового перекладу. 4. Результати можуть використовуватися у навчальному процесі та практичній підготовці перекладачів.

Негативні аспекти дослідження: Досліджено переважно конвенції Ради Європи та ООН, що обмежує загальну застосовність висновків.

Кваліфікаційна дипломна робота може бути допущена до захисту для отримання другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціалізацією 035.041 «Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська».

Усього набрано балів: 33

Северіна Тетяна Миколаївна

(ПІБ рецензента)

(підпис рецензента)

Кандидат педагогічних наук, доцент.
Завідувач кафедри іноземних мов
Хмельницької гуманітарно-педагогічної
академії

Підпис рецензента завіряю:
зав. організаційного відділу
Тетяна КУХАР

«   »   2025 рік

Анотація

У магістерській роботі досліджено засоби забезпечення перекладацької еквівалентності при відтворенні англомовних текстів міжнародних конвенцій українською мовою. Розглянуто основні теоретичні підходи до розуміння еквівалентності в перекладознавстві та визначено її специфіку в юридичному перекладі. Проаналізовано лексичні, термінологічні й структурні особливості перекладу міжнародно-правових документів, а також типові перекладацькі труднощі, зумовлені відмінностями правових систем і мовних норм. На матеріалі конвенцій Ради Європи та ООН здійснено контрастивний аналіз оригіналів і офіційних українських перекладів, визначено найбільш продуктивні перекладацькі трансформації. Запропоновано практичну модель перекладу міжнародних конвенцій і рекомендації щодо підвищення рівня еквівалентності перекладу.

Ключові слова: еквівалентність перекладу, юридичний переклад, міжнародні конвенції, англо-український переклад, лексичні трансформації, правова термінологія, офіційно-діловий стиль.

The master's thesis investigates the means of ensuring translation equivalence in rendering English-language texts of international conventions into Ukrainian. The main theoretical approaches to the concept of equivalence in translation studies are examined, and its specific features in legal translation are identified. Lexical, terminological, and structural characteristics of translating international legal documents are analyzed, along with typical translation difficulties caused by differences in legal systems and linguistic norms. Based on conventions of the Council of Europe and the United Nations, a contrastive analysis of the original texts and their official Ukrainian translations is carried out, and the most productive translation transformations are identified. A practical model for translating international conventions is proposed, together with recommendations for improving the level of translation equivalence.

Keywords: translation equivalence, legal translation, international conventions, English–Ukrainian translation, lexical transformations, legal terminology, official-business style.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ.....	3
ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЕКВІВАЛЕНТНОСТІ У ПЕРЕКЛАДІ МІЖНАРОДНИХ КОНВЕНЦІЙ.....	14
1.1. Теорії еквівалентності в перекладознавстві: стан дослідженості питання.....	14
1.2. Види еквівалентності у юридичному перекладі.....	24
1.3. Методологічні засади дослідження еквівалентності в українських перекладах англійських текстів міжнародних конвенцій.....	38
Висновки до розділу 1.....	41
РОЗДІЛ 2. ЗАСОБИ ЗБЕРЕЖЕННЯ ЕКВІВАЛЕНТНОСТІ В УКРАЇНСЬКИХ ПЕРЕКЛАДАХ АНГЛІЙСЬКИХ МІЖНАРОДНИХ КОНВЕНЦІЙ.....	44
2.1. Принципи збереження еквівалентності в англо-українському перекладі.....	44
2.2. Способи досягнення еквівалентності в перекладі лексичних одиниць текстів конвенцій з англійської мови українською.....	47
2.3. Лексичні трансформації в перекладі текстів міжнародних конвенцій з англійської мови українською.....	55
2.3.1. Статистичні показники застосування лексичних трансформацій у перекладі міжнародних конвенцій.....	65
2.4. Практична модель перекладу текстів міжнародних конвенцій.....	67
2.4.1. Класифікація наведених прикладів за галузями міжнародного права.....	76
Висновки до розділу 2.....	79
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ.....	81
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	83
ДОДАТКИ.....	92

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ:

ООН – Організація Об'єднаних Націй

ЄС – Європейський Союз

ВРУ – Верховна Рада України

МК – міжнародна конвенція

ЮО – юридична особа

ФО – фізична особа

ПД – правовий документ

ТП – теорія перекладу

ЕП – еквівалентний переклад

КТ – контрастивний аналіз

ВСТУП

У сучасних умовах активної участі України в міжнародно-правових процесах особливого значення набуває питання якісного перекладу міжнародних договорів і конвенцій, що є складовою імплементації міжнародного права в національну правову систему. Офіційні переклади таких документів виконують не лише інформаційну, а й нормативну функцію, оскільки використовуються в правозастосовній практиці, судових рішеннях та законодавчій діяльності. У цьому контексті забезпечення перекладацької еквівалентності при відтворенні текстів міжнародних конвенцій українською мовою постає як важлива наукова та практична проблема, що перебуває на перетині лінгвістики, перекладознавства та міжнародного права.

Вчені, що вивчали проблему дослідження. Проблема забезпечення еквівалентності перекладу, зокрема у сфері юридичних та міжнародно-правових текстів, неодноразово розглядалася вітчизняними й зарубіжними науковцями. Вагомий внесок у розроблення загальнотеоретичних засад еквівалентності зробила Mery Snell-Hornby, яка у праці «*Translation Studies: An Integrated Approach*» розглядає еквівалентність як базову категорію перекладознавства, що охоплює семантичний, прагматичний та функціональний рівні відповідності між вихідним і цільовим текстами [50].

Значний внесок у теорію еквівалентності також зробили Ю. Найда [40], К. Райс [44] і Г. Турі [51], які розширили розуміння еквівалентності, акцентуючи увагу на її функціонально-комунікативному та текстоцентричному характері.

Вивчення перекладу юридичних текстів розвивали зарубіжні фахівці, які досліджували специфіку юридичної мови та особливості відтворення правничих норм іншою мовою. Так, Šarcevic S. у праці «*Legal translation and translation theory: a receiver-oriented approach*» пропонує детальний аналіз

відмінностей між загальною та юридичною еквівалентністю, звертаючи увагу на найтонші семантичні нюанси [47; 48].

Christina Schäffner опублікувала «*Translation and Quality*» (1998) [49] – це збірник наукових праць, присвячений проблемі якості перекладу в теоретичному та прикладному вимірах. У статтях розглядаються різні підходи до оцінювання якості перекладу, зокрема функціональні, комунікативні та дискурсивні критерії. Особливу увагу приділено зв'язку між перекладацькими стратегіями, нормами та очікуваннями адресата, а також ролі контексту й типу тексту у визначенні якості перекладу.

У дослідженні Paolo Sandrini «*The Legal Translator's Handbook*» обговорюються проблеми перекладу міжнародних договорів, правових дефініцій та модальних конструкцій [45; 46].

Зокрема, у посібнику «*Переклад англomовної юридичної літератури*» В. Карабан, Л. Черноватий досліджуються специфіка юридичної термінології, процедура добору еквівалентів та функціональні стратегії перекладу в нормативно-правових документах [25].

І. Корунець у праці *Теорія і практика перекладу (аспектний переклад)* аналізує механізми адаптації англomовних юридичних норм українському правовому дискурсу [14].

Окремий напрям становлять дослідження, присвячені перекладу міжнародних конвенцій. Наголошується на необхідності поєднання лінгвістичного аналізу з правовою експертизою, оскільки перекладач міжнародних договорів повинен враховувати не лише мовні, а й юридичні наслідки обраних формулювань. Зокрема, у праці Mona Baker *In Other Words: A Coursebook on Translation* розглядаються практичні аспекти перекладу спеціалізованих текстів, включаючи юридичні контексти, що безпосередньо стосується перекладу міжнародних конвенцій [32]. Серед вітчизняних дослідників, праця А. Коваленка *Науково-технічний переклад* присвячена теоретичним і практичним аспектам перекладу наукових і технічних текстів. У книзі розглянуто основні типи науково-технічних текстів, особливості

їхньої термінології, граматичної та стилістичної організації, а також типові перекладацькі труднощі. Значну увагу приділено перекладацьким трансформаціям, роботі з термінами, абривіатурами та стандартизованою лексикою. Видання має практичну спрямованість і є корисним для студентів-філологів, перекладачів і фахівців, які працюють з науково-технічною документацією [12].

Попри наявність значної кількості теоретичних досліджень загальних проблем перекладу юридичних текстів, проблема забезпечення лексичної еквівалентності саме в перекладах англomовних міжнародних конвенцій українською мовою залишається недостатньо систематизованою. Це зумовлює як наукову новизну, так і практичну значущість даного дослідження.

Актуальність дослідження. Міжнародні конвенції відіграють ключову роль у правовій інтеграції України до світового співтовариства, зокрема до ЄС та ООН. Однак процес перекладу таких документів стикається з численними проблемами, пов'язаними з відмінностями в юридичних системах, термінологічними розбіжностями та стилістичними особливостями текстів.

Однією з основних проблем є досягнення еквівалентності між англomовним оригіналом та українським перекладом, що уможливорює правильну інтерпретацію правових норм та їх застосування. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю вироблення підходів до забезпечення високого рівня еквівалентності перекладів міжнародних конвенцій, що сприятиме гармонізації правового поля України з міжнародним законодавством.

Методологічна база дипломної роботи ґрунтується на працях українських та західних учених у галузі перекладознавства, теорії міжмовної еквівалентності, юридичного та офіційно-ділового перекладу. Теоретичне підґрунтя дослідження становлять наукові розвідки О. І. Чередниченка [22], В. І. Карабана [10], Л. М. Черноватого [24], у яких розкрито основні

принципи перекладу фахових і правових текстів, зокрема міжнародно-правових документів.

Важливу роль у формуванні методології дослідження відіграють праці західних перекладознавців: Дж. Кетфорда [34], К. Клоді [36], В. Коллера [37], Ю. Найди [41], Р. Якобсона [35], М. Бейкер [31], Ж.-П. Віне [52] у яких обґрунтовано концепції формальної, динамічної та функціональної еквівалентності, а також описано механізми перекладацьких трансформацій у міжмовній комунікації.

Переклад текстів міжнародних конвенцій як об'єкт лінгвістичних досліджень висвітлено у працях В. І. Карабана та Л. М. Черноватого [11], де визначено специфіку юридичної термінології, стандартизованість мовних структур і вимоги до точності перекладу міжнародно-правових актів.

Питання спеціалізованої лексики міжнародного спілкування розглянуто в праці Н. М. Антонюк і К. К. Краснолуцького [1] «*International Organisations*», у якій систематизовано основний вокабуляр, що функціонує в текстах міжнародних договорів та конвенцій. Особливості композиції міжнародних документів і засади їх перекладу подано в навчальному посібнику І. І. Борисенко, Л. І. Євтушенко та В. В. Дайнеко [2] «*English in International Documents and Diplomatic Correspondence*».

Методологічно важливими для дослідження є також праці з компаративної лінгвістики, зокрема «*Порівняльна граматики англійської та української мов*» А. Е. Левицького [15] та «*Порівняльна лексикологія англійської та української мов*» Л. Г. Верби [3], які забезпечують теоретичну основу для зіставного аналізу мовних засобів у процесі перекладу.

Окремі аспекти теми розкрито в дисертаційних дослідженнях: «*Лексико-граматичні трансформації у перекладі міжнародно-правових документів*» І. С. Орлової [16], «*Часткові еквіваленти у відтворенні англійських художніх текстів в українському перекладі*» Б. В. Стасюка [20], «*Міжмовна термінологічна омонімія як проблема термінографії і перекладу*» О. А. Шаблій [27], у яких проаналізовано трансформаційні

процеси, явища часткової еквівалентності та проблеми перекладу юридичної термінології. Важливими також є напрацювання сучасних українських дослідників, серед яких Є. В. Долинський [5; 6].

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дана робота присвячена аналізу засобів забезпечення перекладацької еквівалентності при відтворенні текстів міжнародних конвенцій українською мовою. Магістерське дослідження тісно пов'язане з науковою тематикою кафедри германської філології та перекладознавства, а саме з напрямом «Проблеми лексико-граматичної семантики, прагматики та стилістики в когнітивно-дискурсивній парадигмі юридичних текстів міжнародного права», у межах якого вивчаються особливості перекладу правових текстів та механізми досягнення семантичної, функціональної й прагматичної еквівалентності.

Об'єктом дослідження є процес відтворення текстів міжнародних конвенцій в українському перекладі з дотриманням норм юридичного дискурсу.

Предмет дослідження – це перекладацькі засоби, трансформації та стратегії, що забезпечують досягнення прагматичної, семантичної та формальної еквівалентності при перекладі міжнародних конвенцій українською мовою.

Матеріалом дослідження є англomовні тексти конвенцій Ради Європи та ООН і їхні офіційні переклади українською мовою.

Перелік питань, які потрібно розробити:

- визначити поняття «еквівалентність» у сучасному перекладознавстві;
- встановити жанрово-стилістичну характеристику міжнародних конвенцій;
- виокремити специфіку юридичної термінології в контексті міжнародних актів;
- встановити лексико-семантичні засоби забезпечення еквівалентності;

- виявити граматичні та синтаксичні трансформації, необхідні для збереження еквівалентності;
- здійснити прагматичну адаптацію текстів конвенцій;
- запропонувати перекладацькі стратегії і тактики для збереження еквівалентності при перекладі міжнародних конвенцій.

Мета дослідження. Проаналізувати особливості досягнення еквівалентності в українських перекладах англомовних текстів міжнародних конвенцій та визначити оптимальні підходи до її забезпечення.

Завдання дослідження:

1. Дослідити теоретичні засади еквівалентності в перекладознавстві.
2. Визначити особливості текстів міжнародних конвенцій як об'єкта перекладу.
3. Проаналізувати проблеми, що виникають під час перекладу юридичних термінів і структур англомовних конвенцій.
4. Оцінити рівень еквівалентності офіційних українських перекладів міжнародних конвенцій.
5. Визначити та проаналізувати основні способи перекладу лексико-термінологічних одиниць.
6. Запропонувати рекомендації щодо покращення еквівалентності українських перекладів міжнародних конвенцій.

Матеріал дослідження. Матеріалом дослідження виступають англомовні тексти конвенцій Ради Європи та ООН і їхні офіційні переклади. Зокрема, до джерел ілюстративного матеріалу були включені англомовні версії та офіційні переклади українською мовою Європейської конвенції про правову допомогу у кримінальних справах, Європейської конвенції про громадянство, Конвенції проти корупції, Конвенції про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом, конвенції про захист прав і гідності людини щодо застосування біології та медицини, Європейської конвенції про видачу правопорушників, Європейської

конвенції про здійснення прав дітей, Європейської конвенції про боротьбу з тероризмом.

Методи дослідження. Теоретичну основу дослідження складають сучасні концепції перекладу, що стосуються проблем еквівалентності в юридичному дискурсі. У процесі вивчення стану досліджуваного питання планується використання таких теоретичних методів:

1. Аналіз наукової літератури з теорії перекладу та юридичної лінгвістики, що дозволяє визначити сучасні підходи до еквівалентності.
2. Порівняльний аналіз перекладацьких стратегій у юридичному дискурсі та їх вплив на адекватність перекладу.

Серед емпіричних методів використовуються:

1. Контрастивний аналіз оригінальних англomовних текстів міжнародних конвенцій та їх українських перекладів для визначення розбіжностей у структурі тексту та термінології.
2. Стилiстичний аналіз з метою оцінки відповідності перекладу офіційно-діловому стилю та юридичним стандартам.

Наукова новизна дослідження. У рамках дослідження вперше здійснено комплексний аналіз еквівалентності перекладу міжнародних конвенцій, що враховує юридичні та лінгвістичні особливості. Уточнено вплив юридичних термінів, граматичних конструкцій і стилістичних особливостей на досягнення адекватного перекладу. Подальшого розвитку набули методи та стратегії досягнення еквівалентності при перекладі міжнародних правових документів з урахуванням специфіки правових систем та мовних відмінностей. Результати дослідження становлять внесок до теорії англо-українського перекладу та доповнюють часткову теорію юридичного та офіційно-ділового перекладу.

Основні положення, що виносяться на захист:

1. Еквівалентність у перекладі міжнародно-правових текстів є багаторівневою категорією, що охоплює лексико-семантичний, функціонально-прагматичний та юридично-нормативний рівні, а її

забезпечення є визначальною умовою адекватного відтворення змісту міжнародних конвенцій українською мовою.

2. Тексти міжнародних конвенцій характеризуються високим ступенем стандартизації, термінонасиченістю та нормативністю, що зумовлює специфічні вимоги до перекладу й відрізняє їх від інших різновидів юридичних текстів.

3. Основні перекладацькі труднощі під час відтворення англomовних міжнародних конвенцій пов'язані з перекладом юридичних термінів, дефініцій, модальних конструкцій та складних синтаксичних структур, що вимагає поєднання лінгвістичної та правової компетентності перекладача.

4. Офіційні українські переклади міжнародних конвенцій загалом забезпечують належний рівень еквівалентності, однак в окремих випадках виявляють лексичні та термінологічні неточності, які можуть впливати на юридичне тлумачення норм міжнародного права.

5. Підвищення рівня еквівалентності українських перекладів міжнародних конвенцій можливе за умови системного використання усталеної міжнародно-правової термінології, галузевого підходу до перекладу та уніфікації перекладацьких рішень, що сприятиме юридичній точності та однозначності текстів.

6. Найбільш продуктивними способами досягнення лексичної еквівалентності в перекладі міжнародних конвенцій є використання прямих термінологічних відповідників, калькування, конкретизація, узагальнення та описовий переклад, вибір яких зумовлений семантикою терміна й галуззю міжнародного права.

Теоретичне значення очікуваних наукових результатів. Практичне значення дослідження полягає у можливості використання його результатів під час проведення занять з теорії та практики перекладу, зокрема перекладу юридичних документів. Матеріали роботи можуть бути застосовані у підготовці перекладачів, а також при написанні курсових і кваліфікаційних

робіт. Крім того, результати можуть бути корисними у діяльності установ, що перекладають міжнародні договори.

Апробація роботи. Представлення основних результатів дослідження на наукових конференціях та їх публікація у фахових виданнях. Серед яких 2 тез конференцій і 2 статті у фахових виданнях у співавторстві:

Долинський Є. В., Железняков Р. І. Типи та рівні еквівалентності в англо-українському перекладі: сучасні теоретичні підходи й практичне застосування. *Міжкультурна комунікація і переклад: напрями, пріоритети та перспективи* : тези доп. II Всеукраїнської студент. наук.-практ. конф. (10–11 квіт. 2025 р., м. Хмельницький). Хмельницький : ХНУ, 2025. С. 127-131.

Долинський Є. В., Железняков Р. І. Еквівалентність в англо-українському перекладі газузових текстів: теоретичні підходи й практичне застосування. *Сучасні проблеми філології та методології викладання в умовах євроінтеграції*: матеріали V Науково-практичної інтернет-конференції з міжнародною участю. (Хмельницький, 13 травня, 2025 р.) [Електронне видання]. Хмельницький : ХГПА, 2025. С. 10-15.

Долинський Є. В., Железняков Р. І. Еквівалентність у перекладі англійських текстів міжнародних туристичних договорів: проблеми та шляхи їх вирішення. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Наукове видання ДДПУ. Дрогобич. Вип. 86, том 1, 2025. С. 266-271. DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/86-1-38>

Долинський Є. В., Колихаліна Д. Д., Железняков Р. І., Міжмовна еквівалентність прикордонної термінології у сфері міжнародного туризму (на матеріалі англійської та української мов). *Актуальні питання гуманітарних наук*. Наукове видання ДДПУ. Дрогобич. Вип. 87, том 1, 2025. С. 290-294. DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/87-1-41>

Структура роботи: робота складається із вступу, двох розділів, підрозділів та висновків до них, загальних висновків та списку використаних джерел (65 джерел). Основний зміст дослідження викладено на – 84 с. Повний обсяг дослідження – 97 с.

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження, визначено об'єкт і предмет роботи, сформульовано мету та завдання дослідження, охарактеризовано наукову новизну, теоретичне й практичне значення отриманих результатів, а також подано основні положення, що виносяться на захист.

У **першому розділі** досліджуються теорії еквівалентності в перекладознавстві; пропонується загальна характеристика поняття «еквівалентність» як основної категорії, стосовної перекладу конвенцій, досліджуються еквіваленти на рівні мікроодиниць тексту; здійснюється зіставний аналіз перекладознавчих понять «адекватність» та «еквівалентність».

У **другому розділі** розглядаються та досліджуються способи досягнення еквівалентності в перекладах конвенцій Ради Європи та ООН. Другий розділ має аналітичний характер і містить дослідження способів забезпечення еквівалентності в українських перекладах англomовних міжнародних конвенцій. У межах розділу проаналізовано лексичні, термінологічні та структурні особливості перекладу, систематизовано приклади за галузями міжнародного права, а також оцінено рівень еквівалентності чинних офіційних перекладів.

У **загальних висновках** узагальнено результати дослідження відповідно до поставлених завдань, сформульовано основні теоретичні положення та практичні рекомендації щодо покращення якості перекладу міжнародних конвенцій українською мовою.

Перелік використаних джерел містить наукові праці вітчизняних і зарубіжних дослідників, міжнародно-правові акти та довідкові матеріали, використані у процесі дослідження.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЕКВІВАЛЕНТНОСТІ У ПЕРЕКЛАДІ МІЖНАРОДНИХ КОНВЕНЦІЙ

1.1. Теорії еквівалентності в перекладознавстві: стан дослідженості питання.

Перекладацька еквівалентність традиційно розглядається як центральне поняття теорії перекладу [7, с. 77; 28, с. 354]. Вона відображає співвідношення між оригіналом та перекладом, за якого зміст вихідного тексту максимально збережено у тексті перекладу. При цьому повної тотожності між оригіналом і перекладом досягти неможливо, тому в теорії перекладу використовують поняття «еквівалентність», яке описує ступінь смислової близькості між текстами [42, с. 117].

Еквівалентність є необхідною умовою існування перекладу: вона «розкриває найважливішу особливість перекладу та є одним із центральних понять сучасного перекладознавства» [21, с. 267]. Разом з тим досі немає єдиного підходу до тлумачення еквівалентності: різні школи перекладознавства пропонують власні погляди на те, що саме потрібно зберігати під час перекладу [8, с. 9]. Далі розглянемо основні класичні підходи, які заклали фундамент сучасних уявлень про еквівалентність у перекладі.

Як зауважує Мона Бейкер, дослідники, які дотримуються еквівалентно-орієнтованих теорій, визначають еквівалентність як відношення між текстом-оригіналом і текстом перекладу, що розглядається (передусім) як переклад оригіналу [7, с. 77]. Таке визначення є доволі загальним, тому на практиці його трактують по-різному. У науковій літературі існує багато різних підходів до пояснення еквівалентності, тому це питання часто стає предметом дискусій. [26, с. 9].

Історично сформувалися різні школи перекладознавства, що висувують власні пріоритети у трактуванні еквівалентності, що вважається класичними

підходами в перекладознавстві [26, с. 9; 17, с. 1–6]. Найбільш впливовими є лінгвістичний, функціональний, комунікативний і когнітивний підходи.

Лінгвістичний підхід (лінгвістична школа) акцентує на формально-семантичній відповідності між мовами. Представники цього підходу вважають, що переклад – це насамперед мовний процес, де еквівалентність досягається шляхом заміщення мовних одиниць однієї мови рівнозначними одиницями іншої. У 1959 р. Р. Якобсон у статті «Про лінгвістичні аспекти перекладу» уперше вжив термін «перекладацька еквівалентність» як опис співвідношення між одиницями двох мов, які перебувають у відношенні семантичного заміщення [13, с. 232].

Подальший розвиток лінгвістичної теорії перекладу пов'язаний із дослідженнями еквівалентності на різних мовних рівнях – лексичному, граматичному, синтаксичному [13, с. 214–215]. Зокрема, Дж. Кетфорд розмежовував формальний відповідник (постійну відповідність на рівні мовної системи) та текстуальний еквівалент (конкретну відповідність у певному контексті), розглядаючи їх як основні засади для відтворення еквівалентного змісту під час перекладу [34]. Лінгвістичний підхід у перекладознавстві загалом акцентує на пошуку найближчих мовних відповідників і відтворенні структурних характеристик оригіналу.

Так, І. Корунець і Л. Сологуб у своїх працях приділяли увагу пошуку найближчих мовних відповідників для відтворення змісту оригіналу, наголошуючи на важливості збереження денотативного значення при перекладі. Отже, лінгвістичний підхід головним чином спрямований на точну передачу змісту [14, с. 9–10; 19, с. 8–9].

В англomовних текстах термін «contract of adhesion» часто перекладають просто як «договір приєднання», але з певним уточненням у дужках – «(типовий договір, що не обговорюється)» – щоб зберегти саме предметний (денотативний) зміст оригіналу у контексті українського права. При цьому допускається перетворення форми оригіналу задля дотримання норм мови перекладу – адже, як вважають представники цього підходу,

еквівалентність полягає не у зовнішній подібності текстів, а у тотожності їхнього смислу.

Функціональний підхід (функціоналістська школа) виник у другій половині ХХ ст. як реакція на обмеження суто лінгвістичних теорій [17, с. 1–6]. Його представники (К. Райс [44]) змістили фокус із еквівалентності формально-мовних елементів на еквівалентність функції і мети перекладу.

Згідно зі скопос-теорією Вермеера, переклад розглядається не як механічне перенесення змісту з мови-джерела в мову-реципієнта, а як цілеспрямована комунікативна дія, керована конкретною метою - скопосом. У межах цього підходу перекладач повинен орієнтуватися насамперед на функцію тексту в культурі-реципієнті та на очікування адресата, а не на формально-структурну відповідність оригіналу. Тому критерієм успішності перекладу виступає не буквальна точність, а здатність тексту перекладу ефективно виконувати поставлену комунікативну функцію в новому соціокультурному контексті. Це означає, що переклад може вимагати певних модифікацій структури, стилю чи мовних засобів, якщо такі зміни забезпечують реалізацію мети перекладу та дозволяють досягти бажаного комунікативного ефекту.

Наприклад, у субтитруванні чи дубляжі фільмів перекладач часто змінює структуру, адаптує фрази або замінює ідіоми так, щоб переклад звучав природно для глядачів іншої культури – навіть якщо це означає відмову від буквальної відповідності. Аналогічно, при перекладі новин чи журналістських матеріалів важливо донести інформацію так, щоб вона була зрозумілою у культурному та стилістичному контексті аудиторії, що робить ціль (інформувати) важливішою за форму. У перекладах біографій або історичних текстів адаптація мови, стилю чи культурних реалій забезпечує зрозумілість та адекватне сприйняття у цільовій культурі – що також узгоджується з принципами скопос-теорії.

Еквівалентність у межах функціонального підходу розуміється як адекватність перекладу поставленому завданню: переклад має відповідати

очікуванням цільової аудиторії та виконувати ту саму функцію, що й оригінал, у межах нової культурної парадигми. Наприклад, інформаційні тексти повинні залишатися інформативними для нових читачів, художні тексти – справляти подібний естетичний вплив тощо. Отже, функціональна школа вводить поняття адекватності перекладу – відповідності перекладу призначенню в цільовій культурі. Еквівалентність при цьому трактується гнучкіше: важливішим за формальну точність може бути збереження прагматичних ефектів.

В українському перекладознавстві різницю між еквівалентністю та адекватністю підкреслювали, зокрема, Л. Черноватий та З. Львівська. Згідно з їхніми висновками, адекватний переклад – це переклад, пристосований до норм і умов цільової культури, тоді як еквівалентний переклад охоплює повну змістову відповідність оригіналу при збереженні концептуальної цілісності його смислу [24, с. 94–95]. Іншими словами, еквівалентність оцінює загальний результат з точки зору відповідності задуму автора, а адекватність – міру пристосування перекладу до нової комунікативної ситуації [24, с. 95].

Функціональний підхід збагатив теорію перекладу розумінням того, що різні текстові жанри та комунікативні ситуації можуть вимагати різного підходу до еквівалентності – від дуже точної передачі змісту до творчої адаптації.

Комунікативний підхід зосереджується на еквівалентності ефекту перекладу: чи сприймають реципієнти перекладений текст так само, як сприймали б оригінал носії мови оригіналу [42, с. 117; 43, с. 119]. Цей напрям багато в чому був підготовлений працями Ю. Найди, який увів розмежування формальної та динамічної еквівалентності перекладу. Формальна еквівалентність, за Найдю, орієнтована на сам текст оригіналу – переклад максимально зберігає структуру повідомлення, його мовну форму і зміст: «дотримуючись формальної еквівалентності, увага концентрується на самому повідомленні, як на його формі, так і на змісті. При такому перекладі

необхідно перекладати поезію – поезією, речення – реченням, поняття – поняттям» [40, с. 117].

Натомість динамічна еквівалентність означає, що переклад повинен викликати у читача такий самий ефект, як і оригінал – тобто викликає рівноцінну реакцію [41, с. 119]. Найда сформулював принцип: «відношення між реципієнтом і повідомленням у перекладі має бути по можливості таким самим, як між оригінальним реципієнтом і тим самим повідомленням» [41, с. 119].

Цей комунікативно орієнтований підхід пізніше розвинув П. Ньюмарк, запропонувавши терміни семантичний переклад (близький до формальної еквівалентності) та комунікативний переклад (аналог динамічної еквівалентності). Семантичний переклад, за визначенням Ньюмарка, – це спроба передати «настільки близько, наскільки дозволяють семантичні та синтаксичні структури мови перекладу, точне контекстуальне значення оригіналу» [38, с. 39]. Натомість комунікативний переклад – це «спроба відтворити в перекладі той самий вплив на читачів, який оригінал справив на своїх читачів» [38, с. 39–40].

Ньюмарк наголошував, що жоден із цих підходів не є універсально кращим: залежно від типу тексту та мети перекладу перекладач може обирати більш семантичний (дослівний) або більш комунікативний спосіб, а часто застосовувати обидва у різних фрагментах [38, с. 45–46]. Комунікативний підхід уможливив ширше залучення поняття прагматичних аспектів перекладу – урахування фонових знань, культурного контексту, жанрових конвенцій, щоб переклад був зрозумілим і природним для нової аудиторії.

Когнітивний підхід є відносно новітнім напрямом, що сформувався на перетині перекладознавства з когнітивною лінгвістикою та психологією [26, с. 9; 17, с. 3–5]. Він досліджує переклад як процес мисленнєвого перетворення смислів і прагне пояснити, як досягається еквівалентність на рівні розуміння. У когнітивному підході еквівалентність пов'язують зі здатністю перекладача правильно відтворити смисли та концепти оригіналу,

щоб читач перекладу зрозумів їх подібним чином. Когнітивний підхід змінює уявлення про перекладацьку еквівалентність, доповнюючи її поняттям когнітивної еквівалентності – відповідності сенсу, смислових образів, концептуальних картин світу.

Наприклад, теорія релевантності Е.-А. Гутта розглядає переклад не як пошук формальних відповідників, а як комунікацію, в якій перекладач забезпечує для читача оптимальне розуміння – тобто прагматично достатню еквівалентність змісту в контексті сприйняття. Когнітивний підхід також цікавиться феноменом безеквівалентної лексики та способами її передачі: навіть якщо в мовах нема прямих відповідників, перекладач шляхом описових трансформацій досягає поняттєвої еквівалентності, зрозумілої для носіїв іншої культури [7, с. 77].

Таким чином, когнітивна школа розширює питання еквівалентності, включаючи до неї ментальні процеси перекодування, і підкреслює, що еквівалентність – це не статична відповідність текстів, а динамічний процес конструювання смислу у свідомості перекладача та читача.

Типи та рівні еквівалентності. В сучасному перекладознавстві еквівалентність розглядається як багаторівневе явище. Залежно від того, що саме вважається збереженим при перекладі, виокремлюють різні типи еквівалентності – з орієнтацією на різні аспекти мовної і комунікативної структури тексту. Найчастіше вказують на такі основні типи: формальна, денотативна, текстова, функціональна і прагматична еквівалентність. Ці різновиди не є взаємовиключними – навпаки, вони накладаються й доповнюють одне одного, складаючи грані єдиного цілого еквівалентності перекладу [13, с. 214–215]. Розглянемо їх детальніше:

Формальна еквівалентність. Під цим типом розуміють збереження формальних характеристик оригіналу – його мовної форми, структури, стилістичних особливостей, гри слів, звукових засобів тощо. Формальна еквівалентність орієнтована передусім на форму повідомлення. Переклад, який прагне до формальної еквівалентності, відтворює синтаксичні

конструкції, порядок слів, навіть ритм і звукопис оригіналу настільки, наскільки це можливо в іншій мові. Такий підхід часто застосовують у художніх текстах (поезії, словесні ігри) або юридичних документах, де важлива точність формулювань.

Формальна еквівалентність іноді потребує пожертвувати природністю перекладу: дослівність може звучати дещо штучно цільовою мовою, зате забезпечує максимальну близькість до оригіналу у виражальних засобах.

Приклад: англійське гасло «*Keep Calm and Carry On*» можна формально перекласти як «Зберігай спокій та продовжуй», що точно відтворює імперативну форму й лексичний склад оригіналу. Хоча такий переклад звучить незвично українською, він зберігає ритміку і структуру вислову, тобто досягає формальної еквівалентності. Формальна еквівалентність тісно пов'язана з поняттям буквальності перекладу [8, с. 39–40]. Однак варто пам'ятати, що буквальний переклад виправданий лише тоді, коли форма несе самостійне навантаження або коли надмірна зміна форми може призвести до втрати змістових відтінків [42, с. 39–40].

Денотативна еквівалентність. Денотативною (або референтною) називають еквівалентність на рівні предметно-логічного змісту висловлювання. Інакше кажучи, це передача в перекладі тих самих позамовних ситуацій, фактів, подій, які описані в оригіналі, тобто забезпечення збігу денотатів (реалій) двох текстів. Денотативна еквівалентність досягається тоді, коли всі елементи змісту оригіналу – фактична інформація, події, відношення між предметами – правильно відтворені у перекладі [13, с. 214].

При цьому не обов'язково зберігається та сама мовна форма; головне – щоб читач перекладу міг уявити ту саму ситуацію, що описана в оригіналі. Досягнення денотативної еквівалентності базується на використанні лексичних відповідників, які передають значення слів оригіналу. Якщо в мові перекладу відсутні прямі відповідники для якихось реалій, застосовують описові перифрази або генеричні заміни – головне, щоб реципієнт правильно

зрозумів, про що йдеться.

Приклад: англійський вираз «*to read between the lines*» денотативно відповідає українському «читати між рядками», оскільки вказує на ту саму дію (приховане розуміння натяків). Хоча форма вислову збігається (буквально та сама метафора), вирішальним є те, що переклад викликає в уяві читача такий самий денотат – ситуацію уявного «читання» невисловленого. В офіційно-ділових та наукових текстах досягнення денотативної еквівалентності є пріоритетним, адже точна передача фактів і повідомлень становить основну мету перекладу [13, с. 214–215].

Текстова еквівалентність (її також називають нормативно-текстовою або жанрово-стилістичною). Цей тип еквівалентності передбачає збереження у перекладі структури тексту і його належності до певного функціонального типу. Кожна культура має свої норми побудови текстів різних жанрів – наприклад, юридичний документ, газетна стаття чи казка матимуть притаманні лише їм текстові ознаки. Текстова еквівалентність досягається, коли переклад відповідає жанровим конвенціям і стилістичним нормам цільової мови, виконуючи ту саму комунікативну функцію, що й оригінал. Іншими словами, перекладений текст сприймається як повноцінний текст відповідного типу в культурі перекладу. Для цього перекладач іноді змушений відходити від дослівності, щоб текст виглядав природно для носіїв мови перекладу.

Наприклад, англійський офіційний лист зазвичай починається звертанням «*Dear Sir or Madam*», тоді як український офіційний лист може починатися назвою установи чи безособовим вступом («Шановні добродію», або просто без звертання). Передаючи такий лист українською, перекладач, швидше за все, опустить пряме калькування «*Dear Sir or Madam*», щоб зберегти текстову еквівалентність – відповідність жанровому формату ділового листа українською. Текстова еквівалентність тісно пов'язана з поняттями жанр і стиль: переклад має не лише передавати зміст, а й звучати як типовий текст свого жанру в іншій культурі [13, с. 214–223].

Важливими аспектами тут є збереження структури подання інформації, логіки викладу, засобів зв'язності тексту (зв'язок між реченнями, абзацами), а також тональності й реєстру оригіналу. Досягнення текстової еквівалентності забезпечує функціональну релевантність перекладу: текст перекладу здатен зайняти місце оригіналу в комунікації, виконуючи ту саму роль.

Функціональна еквівалентність. Цей різновид еквівалентності близький до поняття динамічної еквівалентності Найди та комунікативного перекладу Ньюмарка. Мова про збереження функції тексту – того ефекту або призначення, заради якого текст створено. Переклад повинен настільки, наскільки можливо, здійснювати на цільову аудиторію такий самий вплив, виконувати ту саму функцію, що й оригінал для оригінальної аудиторії. Функціональна еквівалентність вимагає від перекладача врахування прагматичних аспектів: хто є адресатом повідомлення, з якою метою воно створене, в яких обставинах буде сприйматися переклад. Часто для досягнення функціональної рівноцінності доводиться адаптувати реалії, пояснювати контекст чи навіть трансформувати структуру повідомлення, щоб воно було зрозумілим і дієвим для нових реципієнтів.

Приклад: у міжнародно-правових документах англійською мовою часто вживається конструкція «*undertake to do smth.*» (буквально: «брати зобов'язання зробити щось»). В українських перекладах таких документів функціонально еквівалентним буде варіант «зобов'язуються зробити щось». Хоча пряма граматична структура змінена (англійське дієслово *undertake* замінено на форму на -ся), переклад продовжує виконувати ту саму функцію юридичного зобов'язання, що й оригінал, і сприймається українськими юристами як нормативний вираз.

Отже, функціональна еквівалентність досягнута завдяки пристосуванню форми до норм цільової мови при збереженні силутивної сили вислову (його зобов'язального характеру). Інший приклад – переклад рекламних слоганів: дослівний переклад може не справити потрібного емоційного ефекту, тому перекладач створює гасло, яке викликає аналогічні

почуття у цільовій аудиторії, тобто є функціонально еквівалентним оригіналу.

Таким чином, функціональна еквівалентність зосереджена на кінцевому результаті перекладу – чи досягається той самий комунікативний вплив. Її забезпечення нерідко важливіше за буквальну точність, особливо у перекладі реклами, публіцистики, художніх творів, де домінує прагнення викликати у читача певну реакцію.

Прагматична еквівалентність. Поняття прагматичної еквівалентності тісно пов'язане з функціональною, проте акцентує увагу на сприймачі перекладу і умовах сприйняття. Прагматична еквівалентність досягається тоді, коли переклад враховує фонові знання, культурний досвід та комунікативні потреби свого читача настільки, що повідомлення викликає у нього розуміння, подібне до розуміння оригіналу у вихідній культурі. Простіше кажучи, йдеться про ефект перекладу: щоб читач перекладу отримав той самий переконливий, емоційний чи інформативний вплив, що й читач оригіналу.

Прагматична еквівалентність вимагає від перекладача неабиякої чутливості до контексту. Перекладач може пояснити прихований натяк, додати пояснювальне слово, замінити реалію на зрозумілий аналог – усе це не погіршить якості перекладу, якщо покращить його засвоюваність.

Наприклад: перше речення преамбули Конвенції ООН про права дитини викладене англійською мовою таким чином: «*States Parties to the present Convention, considering that... recognizing that... have agreed as follows:*». Український офіційний переклад подає цей фрагмент так: «Держави-учасниці цієї Конвенції, вважаючи, що... визнаючи, що..., домовились про таке:». Тут збережено прагматичну еквівалентність – український читач легко стежить за логікою речення, тому що перекладач підтримав таку саму структуру періоду з дієприслівниковими зворотами (вважаючи, визнаючи), як і в оригіналі.

Натомість якби перекладач розбив це речення на кілька окремих чи

змінив дієслівні форми, текст міг би сприйматися не як цілісна юридична формула, а як набір розірваних тверджень. Прагматична еквівалентність часто виступає надбудовою над іншими рівнями: вона «нашаровується на всі інші рівні та види еквівалентності», забезпечуючи їх інтеграцію з урахуванням потреб рецептора. Тому ряди дослідників наголошують, що прагматичний аспект є невід'ємною складовою еквівалентності загалом.

Сучасні дослідники сходяться на думці, що повноцінний переклад потребує забезпечення еквівалентності на всіх рівнях – денотативному, конотативному, організації тексту, функції і прагматики – хоч інколи той чи інший аспект виходить на перший план залежно від конкретного завдання.

1.2. Види еквівалентності у юридичному перекладі.

Переклад юридичних текстів потребує забезпечення максимально можливого рівня еквівалентності між оригіналом та перекладом. Еквівалентність перекладу традиційно розуміють як ступінь збереження змісту та форми оригіналу в тексті перекладу, тобто смислову близькість обох текстів. Вона є однією з центральних категорій сучасного перекладознавства, адже саме еквівалентність визначає, чи сприйматимуть читачі перекладений текст як повноцінний замітник оригіналу.

Проте поняття еквівалентності не є однорідним: різні школи виділяють кілька рівнів або видів еквівалентності залежно від аспектів співвідношення між текстами. Зокрема, зарубіжні дослідники запропонували класифікації типів еквівалентності, що враховують лексико-семантичний, стилістичний, текстуальний, прагматичний та інші аспекти відповідності перекладу оригіналу. Вітчизняні науковці також розглядають багаторівневу природу еквівалентності, підкреслюючи різницю між формальними ознаками відповідності та функціональною тотожністю перекладу оригіналу.

У галузі юридичного перекладу поняття еквівалентності набуває особливої специфіки. Юридичні терміни і концепти тісно прив'язані до

національних правових систем, тому перекладач вимушений досягати балансу між буквализмом і адаптацією, аби зберегти правовий зміст без спотворення. Багато дослідників підкреслюють, що еквівалентність у правничому перекладі визначається передусім ступенем передачі «правового ефекту» оригіналу: чи викликає перекладений текст такі ж юридичні наслідки та зрозумілість для цільової аудиторії, як і оригінал [17, с. 4–5].

Досягнення цього ставить ряд викликів, адже повна тотожність правових понять різних систем часто неможлива. Тому розроблено різні види еквівалентності, що дозволяють системно оцінити та забезпечити якість юридичного перекладу. Основними видами еквівалентності, релевантними для правничого перекладу, є: формальна, функціональна, прагматична, правова, текстуальна, лексико-семантична, стилістична еквівалентність, часткова еквівалентність, нульова еквівалентність та змінна еквівалентність.. Окремо розглядаються випадки часткової, нульової та змінної еквівалентності, які характеризують неповну або варіативну відповідність між текстами. Нижче детально розглянуто сутність кожного виду еквівалентності та специфіку їх досягнення у юридичному перекладі з прикладами з міжнародно-правових документів.

1. Формальна еквівалентність. Формальна еквівалентність передбачає максимально буквальну передачу елементів оригіналу в перекладі. За Найдою формальна еквівалентність означає, що текст перекладу за формою та змістом дуже близький до оригіналу [42, с. 119]. У юридичному перекладі це може означати дотримання структурних формулювань і юридичної термінології буква в букву. Наприклад, при перекладі статей закону або контрактів часто зберігають усталені шаблонні фрази (наприклад, «з метою», «відповідно до норм») в максимально подібній формі. Приклад формальної еквівалентності: латинські вирази «*habeas corpus*» або «*pro rata*» часто залишають без перекладу або транскрибують (у формальній транскрипції) у межах юридичного тексту, аби зберегти знайомість і точність.

У перекладах міжнародних договорів формальну еквівалентність часто

зберігають у фразях типу «*Notwithstanding anything to the contrary*», які передають буквально як «Незважаючи на будь-які протилежні положення», хоча в українській мові це створює дещо громіздку конструкцію. Так само англійське «*without prejudice to*» традиційно перекладають формально – «без шкоди для», аби зберегти юридичну спадковість і точність вислову.

Типові помилки при застосуванні формальної еквівалентності:

1) надмірно буквальний переклад, що призводить до незграбних чи невідповідних конструкцій у цільовій мові;

2) ігнорування норм цільової мови (наприклад, порушення синтаксису чи морфології) через сліпе збереження структури оригіналу;

3) неправильний перенос ідіоматичних чи фразеологічних зворотів (що не мають буквального відповідника).

Стратегії перекладу для формальної еквівалентності:

1) використання кальки та буквальних відповідників там, де вони адекватно передають зміст;

2) при можливості збереження порядку слів і граматичних форм, характерних для оригіналу, за умови, що це не призведе до невдоволення читацьких очікувань;

3) застосування точних юридичних термінів цільової мови (з узгодженням із нормами), інколи з додатковими поясненнями у дужках чи виносках.

2. *Функціональна еквівалентність.* Функціональна еквівалентність (динамічна в термінах Найди) орієнтується не на букву, а на функцію та сприйняття тексту перекладу. Переклад прагне досягти такого ж комунікативного ефекту, як і оригінал [17, с. 2]. В юридичному контексті це означає, що переклад має передавати правовий зміст і цільові референти тексту, навіть якщо форми відрізняються.

Функціональна еквівалентність забезпечується тим, що перекладач передусім враховує мету документа (напр., правозастосовне роз'яснення, угода, свідоцтво) і його аудиторію, а потім добирає засоби передачі.

Наприклад, в англomовному законі фраза «*to the fullest extent permitted by law*» може бути передана українською як «у межах, дозволених законом», а не буквально «до максимально допустимого обсягом законом» (що звучало б неприродно). Функціональна еквівалентність також проявляється у перекладі англ. «*This Act shall apply to...*», яке в українських офіційних перекладах подають як «Цей Закон поширюється на...», а не буквально «Застосування цього Закону стосується», щоб зберегти юридичний стиль і звичний спосіб подання норми. В англomовних міжнародних угодах вираз «*enter into force*» перекладають як «набирає чинності», хоча формально буквальний варіант був би «вступає в силу». Однак саме «набирає чинності» функціонально відповідає українській юридичній традиції.

Типові помилки при функціональній еквівалентності:

- 1) втрата точності через надто вільний переказ (наприклад, заміна конкретного юридичного режиму узагальненням);
- 2) зміна функції тексту (наприклад, переклад закону як звичайного роз'яснювального тексту або навпаки);
- 3) небажані «доместикація» (надто вільне наближення до стилю перекладача, що знеособлює правовий регламент).

Стратегії перекладу для функціональної еквівалентності:

- 1) наслідування стилістичних особливостей цільового жанру (збереження формальності, використання стандартних юридичних формулювань цільової мови);
- 2) акцент на передаванні юридичного значення: використання термінів та конструкцій, що виконують в цільовій мові таку ж функцію (можлива заміна закордонних понять на еквівалентні національні юридичні інституції);
- 3) застосування коментарів, перефразувань чи додаткових слів для збереження правового змісту (екзептативні трансформації або «гнучкий» переклад, що пояснює сутність) [43, с. 159–160].

3. Прагматична еквівалентність. Прагматична еквівалентність фокусується на передачі прагматики висловлювання – тобто наміру,

мовленнєвого акту і очікуваного ефекту на реципієнта. В її основі – теорія за Хауз та інших, згідно з якою переклад має «відповідати оригіналу в функції» за допомогою еквівалентних прагматичних засобів [17, с. 2-3]. Наприклад, формула «*This agreement has been entered into by the parties*» у письмовому договорі носить конструктивний правовий акт укладення угоди; прагматичний еквівалент в українському праві може звучати як «Ця угода укладена сторонами» – з тією ж конструктивною силою «акту укладення». Ще один приклад: англійське «*I, the undersigned, do swear...*» у присязі варто передати як «Я, нижчепідписаний, урочисто присягаю...» – з тією ж офіційною тоною і формою привселюдності. У міжнародних договорах фразу «*shall refrain from*» зазвичай передають як «утримуються від», що зберігає прагматичний імперативний характер норми. Буквальне «мають утримуватися» було б менш категоричним. Англійське «*the Parties hereby agree*» часто перекладають як «Сторони цим домовляються», щоб передати саме акт формального волевиявлення, тоді як дослівне «Сторони тут погоджуються» мало б інший стильовий відтінок.

Типові помилки при прагматичній еквівалентності:

- 1) невідповідність мовленнєвого акту (наприклад, питальне речення перекладено як стверджувальне);
- 2) неувага до соціально-мовленнєвих норм (наприклад, заміна формального звернення на неформальне, що знецінює офіційний тон документа);
- 3) надмірна калька форми, що зберігає форму, але не передає реального значення (наприклад, прямий переклад «*I hereby decree...*» як «Я цим декретую», замість «Цим постановляю»).

Стратегії перекладу для прагматичної еквівалентності:

- 1) ретельний аналіз мовленнєвої функції вихідного висловлювання (що воно спонукає зробити адресата чи як сприймається);
- 2) використання в перекладі тієї ж мовленнєвої форми чи її найприближчого відповідника (обрані фрази повинні мати подібний

правовий чи комунікативний ефект);

3) за необхідності – виразне наголошення ідентичних емоційно-стильових характеристик (наприклад, інтенсифікація неформальної лексики у випадку залучення емоцій, або піднесена лексика для офіційного оголошення).

4. *Правова еквівалентність*. Правова еквівалентність стосується передання власне правових категорій і понять між системами права. На відміну від загальної лексичної еквівалентності, тут ключове – збереження юридичного змісту й правових наслідків, а не лише формальні лексичні ознаки [47, с 13–15].

У правових текстах часто відсутня пряма концептуальна відповідність між системами. Як зазначається в дослідженні, «перекладач має стикатися з відсутністю концептуальної еквівалентності» [18, с. 177]. Наприклад, англomовне поняття *tort* не має ідеального українського відповідника: відсутнє правове поняття з точною такою самою семантикою (наближеним може бути «делікт» у певних контекстах). Іншим прикладом є *equity* – принцип рівності та справедливості в англосаксонському праві, який має розмитий концептуальний відповідник у нашій системі. Проблемною є й передача поняття «*consideration*» у праві контрактів. В українському праві відсутня пряма відповідність, тому його часто пояснюють як «винагорода» або «зустрічне надання», залежно від контексту. Термін «*injunction*» також не має прямого аналога: у перекладах конвенцій його передають описово – «судова заборона (зобов'язання утриматися від певних дій)». Така передача забезпечує збереження правового значення.

Типові помилки при юридичній еквівалентності:

1) буквальний переклад юридичного терміна без урахування системної різниці (наприклад, переклад «*common law*» як «звичайне право» без пояснення, хоча це окремий правовий підхід);

2) ігнорування відмінностей правових реалій (наприклад, переклад процедури, яка відсутня в правовій системі перекладу, звичайною лексикою

без додаткового контексту);

3) використання «помилкових друзів» (фальшивих когнатів), коли подібний термін у двох мовах має різне правове значення).

Стратегії перекладу для юридичної еквівалентності:

1) вивчення та адаптація до відповідних правових інституцій цільової мови (пошук близьких аналогів у практиці, а при їх відсутності – роз'яснення; наприклад, введення терміна в оригіналі з коротким визначенням у дужках або приміткою);

2) використання функціональних заміन (наприклад, замість «*subpoena*» часто перекладають як «повідстка до суду» чи пояснювальною фразою, щоб зберегти правову функцію виклику);

3) застосування нот і сносок для пояснення термінології або контексту (не вписувати всі пояснення в текст перекладу, але зробити їх доступними для читача);

4) еквівалентні перефразування: переклад дефініцій, що трапляються у джерелі, буквально передаючи їх суть.

5. *Текстуальна еквівалентність.* Текстуальна еквівалентність стосується збереження зв'язності, структури і дискурсивних зв'язків тексту при перекладі. Це означає, що переклад повинен передати інформаційну і когезійну структуру оригіналу [31, с 218–226].

Наприклад, якщо у джерелі згадуються певні поняття чи референції, треба зберегти їх коректну реалізацію у всьому тексті (засоби зв'язку, покажчики, заголовки). В юридичних документах важливо послідовно передати нумерацію пунктів, титули та підзаголовки, абзацну структуру тощо.

Наприклад, у перекладах конвенцій відтворюють структуру типу «*Article 5. General Provisions*» як «Стаття 5. Загальні положення». Заміна на «Основні положення» змінювала б юридичний статус розділу. У текстах, де використано зв'язники на кшталт «*provided that*», перекладачі часто застосовують усталений український відповідник «за умови, що», щоб

зберегти логіку обмеження чи уточнення правової норми. Також треба зберегти логіку аргументації. Наприклад, якщо в оригінальному законі після переліку умов іде висновок «Таким чином, ...», переклад також має мати еквівалентний перехідний зв'язок.

Типові помилки при текстуальній еквівалентності:

- 1) порушення цілісності тексту (наприклад, неправильно розбити текст на абзаци, з'єднати незалежні частини);
- 2) пропускати елементи інформації (непереклад ключових сполучників, показників часу/послідовності, що важливі для логічного зв'язку);
- 3) невідповідна адаптація формату (наприклад, заміна пронумерованих пунктів на суцільний текст без нумерації).

Стратегії перекладу для текстуальної еквівалентності:

- 1) дотримання оформлення документа (нумерування статей, пунктів, побудова списків тощо) згідно з вимогами цільового юридичного стилю;
- 2) збереження всіх важливих зв'язок між фрагментами (наприклад, переклад структурних зв'язників, посилань «п. 3 ст. 5 цього Закону», реферування на попередні визначення);
- 3) забезпечення плавності розповіді чи аргументації (за необхідності перефразувати речення, щоб зберегти зрозумілість і зв'язність в цільовому мовному контексті);
- 4) перевірка взаємних посилань: якщо одне словосполучення перекладається різними способами в різних місцях, слід узгодити їх для єдності (особливо важливо у великих нормативних актах).

6. *Лексико-семантична еквівалентність.* Лексико-семантична еквівалентність зосереджена на відповідності значень окремих слів або словосполучень [32, с 9–13]. Наприклад, англійське слово «*clause*» може означати «пункт», «умову» або «частину договору». Аналогічно англійське слово «*provision*» може означати «положення», «умову» або «норму закону», й переклад залежить від того, чи йдеться про договір, чи про нормативний акт. Термін «*award*» у контексті арбітражу перекладають як «арбітражне

рішення», щоб уникнути змішування з побутовим значенням «нагорода». При перекладі потрібно вибрати відповідник залежно від контексту («умова контракту» vs. «пункт угоди»), враховуючи юридичну семантику.

Типові помилки при лексико-семантичній еквівалентності:

1) переклад «фальшивим другом»: вибір терміну, схожого за формою, але іншого за значенням (наприклад, «*statute*» перекладено як «статут» замість «закон» чи «стаття закону»);

2) втручання зайвих чи недорозкритих значень (наприклад, зловживання калькою з включенням небажаних конотацій);

3) неврахування багатозначності: якщо слово має кілька значень, неправильний вибір одного з них (у контексті законодавства деякі омоніми можуть мати вузьке юридичне значення, що потрібно уточнити).

Стратегії перекладу для лексико-семантичної еквівалентності:

1) ретельний вибір з контекстуально підходящого відповідника (користування юридичними словниками, глосаріями, оглядами термінології);

2) за потреби – роз'яснення або уточнювальні вставки (особливо коли еквівалент невичерпно покриває зміст, можна додати пояснювальне слово або кілька слів);

3) використання паралельних еквівалентів та конкордансів (аналогів уже перекладених нормативних актів) для перевірки адекватності; 4) підтримка однорідності термінології: якщо той самий термін зустрічається у тексті кілька разів, бажано використовувати одну вичерпну еквіваленту (наприклад, всюди перекладати «*award*» однаково, як «арбітражне рішення»).

7. *Стилістична еквівалентність.* Стилістична еквівалентність полягає в тому, щоб зберегти рівень формальності, тон і жанрові особливості оригіналу [39, с. 39–41]. У юридичних текстах стиль переважно офіційно-діловий, іноді «канцелярський». Отже перекладач має підтримувати відповідну офіційність і стриманість. Наприклад, у перекладі судового рішення не слід вживати емоційно забарвлених чи розмовних слів, навіть якщо така була манера викладу в оригіналі (іноді перекладачів-аматорів

оригінальні фрази можуть спокусити на більш вільну інтерпретацію).

Так, англійське «*It is hereby ordered*» у юридичних документах передають як «Цим постановляється», що відповідає стилю українського офіційного документа. У текстах міжнародних конвенцій вираз «*having regard to*» перекладають як «беручи до уваги», що підтримує офіційно-діловий реєстр. Також важливо передати риторичні прийоми (наприклад, повтори, антитези), якщо вони мають значення для стилю.

Типові помилки при стилістичній еквівалентності:

1) неналежний реєстр: наприклад, переклад офіційного звіту у формі занадто простого і розмовного тексту;

2) надмірне формалізування там, де оригінал простіший (наприклад, переклад англійського «party» як «сторона» завжди, навіть коли контекст простішої угоди допускає «учасник»);

3) відсутність конгруентності жанру: наприклад, переклад юридичного документа в прозовий наратив або, навпаки, занадто «звити» формальний стиль.

Стратегії перекладу для стилістичної еквівалентності:

1) підтримка вихідного реєстру: використання відповідних офіційних конструкцій і професійних кліше цільового права (наприклад, «вшановувати закони», «відповідно до норм»);

2) дотримання сталих стилістичних формул мовлення (напр., «на підставі викладеного», «завершується рішення» тощо);

3) перевірка гомогенності стилю: один тип документу – одна стильова спрямованість (наприклад, усі процесуальні форми – формальні, пояснювальні частини – згідно з текстом); 4) модифікація текстових елементів для збереження стилістичного забарвлення (за потреби зміна інтонації при перекладі формулювань, щоб зберегти рівень ввічливості або напруженість оригіналу).

8. *Часткова еквівалентність.* Часткова еквівалентність виникає, коли переклад і оригінал мають схожий зміст чи структуру, але не збігаються повністю: переклад передає головні риси оригіналу, але при цьому

відбуваються певні втрати або додавання додаткової інформації [13, с 186–188]. Наприклад, англійське словосполучення *public order and morality* в українському праві може бути передано лише як «громадський порядок», оскільки «мораль» в контексті законодавства часто є широким поняттям, що зазвичай не виписано у засадах [48, 232–235].

Таким чином «morality» залишається частково неврахованим (ніби втраченою коннотативною складовою). Англійське «*due diligence*» часто перекладають як «належна обачність», хоча поняття в українській правовій системі охоплює не всі аспекти англійського терміна – у цьому випадку йдеться про часткову еквівалентність. Поняття «*good faith*» у контексті переговорів передають як «сумлінність», хоча в деяких випадках воно також включає елементи добросовісності та відповідальності, які не завжди проговорюються прямо.

Типові помилки при частковій еквівалентності:

- 1) невизначеність перекладу (приблизні формулювання, які не мають чіткої відповідності);
- 2) надмірне склеювання інформації (наприклад, коли кілька елементів оригіналу об'єднано в одне, втрачено нюанс);
- 3) невірна інтерпретація значення (наприклад, представлення іншого напівдетермінованого поняття як часткового).

Стратегії перекладу для часткової еквівалентності:

- 1) використання перифраз – додавання слів, що розкривають зміст, який не входить до прямого еквіваленту;
- 2) структурні заміни: розбиття складного виразу на кілька простіших конструкцій цільовою мовою, щоб передати всі значення;
- 3) вибір пріоритетної семантичної частини: акцентування найважливішої ідеї (якщо повна передача неможлива), з можливим винесенням другого компонента у доповнення чи виноску;
- 4) підбір термінології, що зближає значення: наприклад, замість буквального «державна розправа» (як кальки) можна дібрати «державне

покарання», уточнивши (якщо потрібно) які аспекти вихідного поняття охоплює переклад.

9. *Нульова еквівалентність*. Нульова еквівалентність трапляється, коли немає жодного прямих відповідників між мовами [31, с. 18–22; 48, с. 232–238]. У такому разі перекладач може застосовувати транскрипцію, кальку (з поясненням) або взагалі описовий переклад. Наприклад, германське «*Landeshauptstadt*» (буквально «земельна столиця») зазвичай перекладають не як «земельна столиця», а як «столиця землі», оскільки в українському праві поняття «столиця земель» не існує – це словосполучення викликало б непорозуміння без пояснення.

Аналогічно, поняття *barrister* у системі англійського права часто пояснюють як «адвокат особливого статусу в системі загального права», оскільки прямого українського аналогу нема. Поняття «*amicus curiae*» часто передають описово – «особа, яка подає суду консультацію з певного питання», оскільки в українському праві немає прямого аналога. Також відсутній прямий відповідник для «*abstract review of constitutionality*»; у перекладах застосовують розширену конструкцію «абстрактний контроль конституційності», хоча це поняття функціонує інакше, ніж у країнах континентального права.

Типові помилки при нульовій еквівалентності:

1) упускання терміна (неможливість перекладу і заміна пустим місцем або загальним словом, що сильно звужує значення);

2) затування застарілою або непомірною калькою (наприклад, замість поняття синдикат писати «синдикат (спільне підприємство)» без пояснення сутності);

3) перебільшене спрощення (переклад частини значення, немов решта неважлива).

Стратегії перекладу для нульової еквівалентності:

1) запозичення (залишення слова мовою оригіналу або близькою адаптацією) з подальшим поясненням: наприклад, «прокурор», *англ.*

«*prosecutor*», якщо в певному контексті виділяють особливу роль;

2) пояснювальний переклад («експліcitaція»): введення додаткового тексту, що уточнює значення поняття (наприклад, замість «*High Court*» – «Верховний суд (вища інстанція з розгляду справ)»);

3) використання аналогічного терміна, навіть якщо він не ідентичний, але близький за функцією (з відміткою, що це «в цілому» еквівалент);

4) конвенційне рішення – якщо поняття зустрічається часто, визначити його раз і назавжди в глосарії;

10. *Змінна еквівалентність.* Змінна еквівалентність означає варіативність вибору перекладного відповідника залежно від контексту і комунікативної мети [26, с. 51–52, 88–92]. Тобто, один і той же термін у різних місцях оригіналу може мати різні еквіваленти в перекладі. Наприклад, слово «*charge*» у юридичних документах може означати «звинувачення», «обвинувачення», «стягнення» тощо, і перекладач обирає потрібне в кожному конкретному випадку, іноді навіть у межах одного тексту. Кожен такий еквівалент змінюється відповідно до контексту.

У подібний спосіб варіюється переклад терміна «*party*»: у загальних положеннях конвенції він може передаватися як «Сторона» або «Держава-учасниця», тоді як у конкретних процесуальних нормах – як «учасник провадження» чи «учасник договору». Ще один приклад – слово «*security*», яке в різних контекстах передається як «забезпечення виконання зобов'язань», «застава» або «гарантія», хоча в оригіналі використовується одна й та сама лексема. Кожен такий еквівалент змінюється відповідно до контексту, але при цьому має зберігати загальну юридичну логіку тексту та не суперечити іншим вжитим у перекладі термінам.

Типові помилки при змінній еквівалентності:

1) непослідовність: якщо той самий термін перекладено по-різному без вагомих причин, це вводить нерівномірність;

2) плутанина в термінології: перекладач перестає бути послідовним, вживаючи синоніми випадково (наприклад, «правовий режим» vs.

«юридичний статус» для одного й того ж поняття);

3) ігнорування наміру: варіюючи еквіваленти невідповідно до стилістичних особливостей, можна порушити стійкість тональності тексту.

Стратегії перекладу для змінної еквівалентності:

1) свідомий вибір з асоціативних рядів: перед перекладом визначити, яке значення важливіше в конкретному контексті, і обрати еквівалент згідно з цим;

2) підтримка системи синонімів: використання глосарію або пам'яті перекладів, щоб при необхідності вживати близькі, але не ідентичні відповідники, з чіткою мотивацією змінювати переклад (наприклад, щоб уникнути повторів чи підкреслити іншу ракурсову рису);

3) узгодження з референтом: перевірка, чи зміна еквівалента потрібна з точки зору логіки тексту чи стилістики (переклад, наприклад, «*judge*» можна варіювати як «суддя» чи «суд», але зберігати розмежування цих понять протягом документа) [21].

Наведена нижче таблиця узагальнює основні види еквівалентності в юридичному перекладі та типові перекладацькі стратегії, що застосовуються для їх забезпечення:

Таблиця 1.1.

Види еквівалентності та стратегії їх досягнення

Вид еквівалентності	Стратегії перекладу для досягнення еквівалентності
<i>Формальна еквівалентність</i>	Калькування структур; транслітерація власних назв; буквальний переклад ключових термінів при збереженні синтаксису оригіналу.
<i>Функціональна еквівалентність</i>	Описовий переклад понять, відсутніх у цільовій правовій системі; узагальнення або заміна терміну на функціональний аналог; адаптація реалій до контексту цільової культури.
<i>Прагматична еквівалентність</i>	Компенсація змістових втрат шляхом додавання пояснень чи приміток; опущення надлишкових для цільового читача деталей; уточнення термінів для забезпечення зрозумілості.
<i>Правова еквівалентність</i>	Використання стандартизованої та уніфікованої правничої термінології; звірення з офіційними перекладами законодавства; максимальна точність

	формулювань без інтерпретаційних відступів.
<i>Текстуальна еквівалентність</i>	Транспозиція синтаксичних конструкцій під норми мови перекладу; збереження розбивки на абзаци, статті, пунктуаційних особливостей; калькування форматування та нумерації.
<i>Лексико-семантична еквівалентність</i>	Пошук термінологічних відповідників у двомовних словниках; модуляція значення (звуження чи розширення) для врахування різниці концептів; при нульовій еквівалентності – створення неологізмів або пояснювальних конструкцій.
<i>Стилістична еквівалентність</i>	Дотримання стилістичних кліше та формулювань, прийнятих у цільовій мові (офіційно-діловий стиль); компенсація стилістичних особливостей оригіналу іншими засобами; уніфікація термінів та формулювань задля стилістичної однорідності тексту.

Часткова, нульова і змінна еквівалентність не подані окремими рядками, оскільки вони відображають проблеми досягнення повної еквівалентності. Стратегії для їх вирішення включені до відповідних категорій: наприклад, для нульової еквівалентності передбачено описовий переклад або створення неологізму (див. лексико-семантичну та функціональну еквівалентність), для часткової – конкретизацію або узагальнення понять (функціональна еквівалентність), для змінної – узгодження термінології та контекстуальний аналіз (прагматичний підхід).

1.3. Методологічні засади дослідження еквівалентності в українських перекладах англомовних текстів міжнародних конвенцій

Переклад конвенції є різновидом правового перекладу, який відбувається в умовах взаємодії різних мов і культур [53, с. 7]. З одного боку, він повинен відповідати нормам юридичної мови та враховувати особливості правових систем як мови оригіналу, так і мови перекладу [48, с. 15]. З іншого боку, це завжди результат роботи перекладача, який діє в певних професійних і юридичних обмеженнях та має враховувати їх під час перекладу [33, с. 42]. Тому всі чинники, що впливають на перекладацький

процес, повинні бути належним чином усвідомлені, щоб забезпечити якісний результат.

Переклад конвенцій є міждисциплінарною діяльністю, яка вимагає спеціальних знань і навичок, що можуть поступово розвиватися [23, с. 9]. Під час формування методології дослідження еквівалентності в українських перекладах англomовних текстів міжнародних конвенцій важливо насамперед проаналізувати поняття «еквівалентність» у його історичному розвитку, використовуючи філософсько-аналітичний підхід. Це включає вивчення різних трактувань цього терміна у теорії перекладу та простеження його еволюції в перекладознавстві [43, с. 12]. Такий аналіз створює основу для більш глибокого розуміння того, як еквівалентність проявляється у перекладі міжнародно-правових текстів.

Герменевтичний метод, який ґрунтується на інтерпретації текстів конвенцій, дозволяє виявити особливості перекладу міжнародно-правових документів у контексті філософського розуміння тотожності, рівності та еквівалентності. Він також дає змогу простежити, як ці поняття проявляються в текстах і які форми відношень рівності в них представлені.

Аналіз із позицій перекладознавства дозволяє визначити методи й прийоми, які застосовуються під час перекладу конвенцій, і простежити роль перекладацьких трансформацій у досягненні еквівалентності. Результати такого аналізу дають можливість підкреслити універсальний характер дослідження та показати, що сформульовані положення можуть застосовуватися під час роботи з різними мовами [31, с. 15].

Застосування граматичного та стилістичного аналізів англomовних текстів конвенцій і їхніх офіційних українських перекладів дає змогу визначити, які граматичні засоби та стилістичні прийоми характерні для цього виду документів. Такий підхід також підтверджує, що конвенції є різновидом міжнародних договорів і належать до офіційно-ділового стилю [35, с. 51].

Порівняльний аналіз дозволяє дослідити три мови та визначити їхні спільні й відмінні риси на різних мовних рівнях. У цьому процесі важливо

порівняти українські концепти, представлені у текстах конвенцій, із відповідними англійськими, щоб визначити точні відповідники та забезпечити еквівалентність перекладу.

Зіставний метод, який передбачає використання комплексу прийомів для дослідження та опису мови шляхом її системного порівняння з іншою мовою задля виявлення її унікальних рис, дає змогу визначити спільні й відмінні особливості між оригінальними текстами конвенцій англійською мовою та їх українськими перекладами. Окрім того, цей метод дозволяє виявити ступінь повної, часткової або відсутньої відповідності у використанні лексем [32, с. 17].

Для дослідження змістової структури мовних значень важливим є компонентний аналіз. Він полягає у поділі значення слова на окремі семантичні елементи – семи. Такий підхід особливо корисний під час аналізу юридичних термінів, архаїзмів, латинізмів, міжстильових фразеологізмів і для розв'язання проблеми міжмовної омонімії шляхом уточнення їхнього семантичного змісту.

Застосовуючи метод узагальнення, на основі окремих прикладів буде проаналізовано шляхи досягнення еквівалентності в українських перекладах конвенцій, складених англійською мовою.

Важливим є контекстуальний аналіз у вивченні еквівалентності текстів, особливо на рівні мікроодиниць (слова, фрази тощо). Суть цього підходу полягає в тому, що для коректного розуміння й перекладу певного поняття або лексеми потрібно враховувати контекст, в якому вона вживається.

Контекст допомагає розкрити значення концепту, який стоїть за конкретним словом, і це дає змогу знайти найбільш адекватний еквівалент у мові перекладу. Без урахування контексту можна легко втратити чи спотворити смисл [31, с. 57].

Застосування перекладацьких трансформацій – лексичних, граматичних і стилістичних – є основою трансформаційного методу перекладу.

Трансформаційний аналіз дозволяє виявити синтаксичні та семантичні подібності й відмінності між мовами, порівнюючи характер їхніх трансформацій. Важливим завданням цього методу є визначення того, які перетворення можна вважати еквівалентними. Результати проведеного дослідження на основі індукції дають змогу сформулювати практичну модель перекладу конвенцій, яку за потреби можна застосовувати і до текстів інших жанрів.

Висновки до розділу 1.

Проведене в межах першого розділу дослідження засвідчило, що еквівалентність у перекладі міжнародних конвенцій є складним, багаторівневим та динамічним явищем, яке перебуває в центрі уваги сучасного перекладознавства. З огляду на особливу функціональну специфіку правових текстів, еквівалентність у юридичному перекладі має не лише лінгвістичний, а й функціональний, культурний, когнітивний та правовий виміри. У процесі аналізу було з'ясовано, що поняття еквівалентності в теорії перекладу не має єдиного визначення і тлумачиться по-різному в межах різних теоретичних підходів – лінгвістичного, функціонального, комунікативного та когнітивного.

Лінгвістичні підходи, що домінували у класичному перекладознавстві, трактують еквівалентність як відповідність формально-мовних елементів двох мов, зокрема на рівні лексики, граматики, синтаксису. Водночас сучасні функціоналістські та когнітивні школи акцентують на досягненні функціональної відповідності – тобто збереженні комунікативного ефекту, прагматичних намірів, культурного контексту та концептуальних структур оригіналу.

У рамках аналізу класифікацій еквівалентності було з'ясовано, що переклад міжнародних конвенцій вимагає забезпечення цілого комплексу видів еквівалентності – формальної, денотативної, текстової, функціональної,

прагматичної, а також специфічної юридичної еквівалентності, яка враховує відповідність між правовими системами. Особливу увагу слід приділяти правовій еквівалентності, яка визначає не лише лексичну точність, а й здатність перекладеного тексту викликати ті самі юридичні наслідки в іншій правовій системі.

Окремо було наголошено на відмінностях між поняттями еквівалентності та адекватності. Якщо еквівалентність передбачає формальну і смислову відповідність перекладу оригіналу, то адекватність вказує на загальну доцільність та релевантність перекладу у новій комунікативній ситуації. В юридичному перекладі обидва ці поняття мають критичне значення, проте еквівалентність, особливо в термінах і правових формулюваннях, посідає пріоритетне місце.

Також виявлено, що еквівалентність перекладу міжнародних конвенцій не є сталою характеристикою, а формується в кожному конкретному випадку в результаті перекладацького аналізу. Це підтверджується використанням ієрархічної моделі еквівалентності, яка дозволяє виокремити рівні еквівалентності (лексичний, граматичний, текстовий, прагматичний тощо) і визначити домінуючий аспект залежно від мети перекладу.

Опис практичних прикладів із перекладів міжнародних документів (зокрема Конвенції ООН про права дитини, Європейської конвенції з прав людини, Віденської конвенції про право міжнародних договорів) дав змогу проілюструвати, як на практиці досягається еквівалентність – через трансформацію структури речення, вибір узуальних термінів у мові перекладу, стилістичну адаптацію, уникнення калькування, а також через прагматичне наближення висловів до норм цільової мови.

Таким чином, у розділі обґрунтовано, що забезпечення еквівалентності у перекладі міжнародних конвенцій є ключовою передумовою для точного відображення змісту міжнародного правового акту в національному мовному просторі. Еквівалентність у цьому випадку має багатовимірну природу і

реалізується лише за умови глибокого знання мовної структури, правової термінології, функцій тексту та очікувань цільової аудиторії.

Підсумовуючи, можна зазначити, що досягнення високого рівня еквівалентності в перекладі міжнародних конвенцій є результатом не лише лінгвістичної компетентності перекладача, а й його здатності до аналітичного, міждисциплінарного мислення, що дозволяє враховувати специфіку правових, культурних, мовних та комунікативних факторів. Це створює підґрунтя для подальшого аналізу конкретних випадків перекладу у другому розділі роботи.

РОЗДІЛ 2. ЗАСОБИ ЗБЕРЕЖЕННЯ ЕКВІВАЛЕНТНОСТІ В УКРАЇНСЬКИХ ПЕРЕКЛАДАХ АНГЛОМОВНИХ МІЖНАРОДНИХ КОНВЕНЦІЙ

2.1. Принципи збереження еквівалентності в англо-українському перекладі.

Розглянемо декілька прикладів з перекладів міжнародно-правових актів, що демонструють різні типи еквівалентності, а саме: офіційні переклади міжнародних конвенцій. оскільки перекладачі тут прагнуть максимально точно передати зміст, водночас дотримуючись юридичних норм мови перекладу і зрозумілості тексту для українських читачів.

Приклад 1: Конвенція ООН про права дитини (1989), Стаття 3 (1). В оригіналі: «*In all actions concerning children, the best interests of the child shall be a primary consideration.*» Український переклад: «*В усіх діях щодо дітей першочергова увага приділяється якнайкращому забезпеченню інтересів дитини*» [60].

Тут перекладач відійшов від дослівної передачі фрази «*best interests*» – буквально «*найкращі інтереси*» – і дав розгорнутий вираз «*якнайкраще забезпечення інтересів*». Завдяки цьому досягнуто *прагматичної еквівалентності*: український читач однозначно розуміє, що йдеться про максимально повне задоволення інтересів дитини. При дослівному перекладі («*найкращі інтереси дитини мають бути основним міркуванням*») фраза була б граматично нековірною і могла б утратити ясність.

Натомість переклад врахував норми української мови (використано дієвідмінникову конструкцію «*приділяється увага забезпеченню*») – це забезпечує також текстову еквівалентність, тобто відповідність синтаксичним нормам офіційно-ділового стилю українською. В результаті маємо комплексну еквівалентність: змістовий (денотативний) компонент передано точно – інтереси дитини є пріоритетом; функція норми збережена –

текст звучить як імператив до держав щодо захисту дітей; і прагматично переклад сприймається природно.

Приклад 2: Європейська конвенція з прав людини (1950), Стаття 5 (1). Оригінал: «Everyone has the right to liberty and security of person.» Переклад українською (офіційний): «Кожен має право на свободу та особисту недоторканність.» Тут цікавим є переклад терміна «*security of person*». Буквально «*security*» – це «безпека», тож дослівно могло б бути «право на свободу та безпеку особи» [57].

Однак в українській правничій мові усталений термін – «особиста недоторканність». Обравши саме його, перекладач досяг денотативної еквівалентності (ідеться про той самий об'єкт права – недоторканність особи як захищеність від посягань) і водночас забезпечив функціонально-текстову еквівалентність: український юридичний текст містить поняття, яке відповідає правовій системі України.

Іншими словами, збережено зміст і правовий смисл вислову, але шляхом підбору не прямого словникового відповідника, а функціонально еквівалентного терміна цільової мови. Це приклад пріоритету текстової (нормативно-термінологічної) еквівалентності над формальною: буквальный переклад був би зрозумілим, проте виглядав би калькою, тоді як термін «особиста недоторканність» адекватно передає поняття «*security of person*» у контексті українського права.

Приклад 3: Віденська конвенція про право міжнародних договорів (1969), Стаття 18. Англійський текст містить положення: «A State is obliged to refrain from acts which would defeat the object and purpose of a treaty» [65]. Український офіційний переклад: «Держава зобов'язана утримуватися від дій, які позбавили б договір його об'єкта й мети.» У цьому фрагменті відбувається цікава трансформація: англійське дієслово «*defeat*» (дослівно «здолати, звести нанівець») перекладене описово як «позбавити... об'єкта і мети». Таким чином, перекладач пожертвував формальною еквівалентністю – він не передав дієслово «*defeat*» прямим відповідником («звести нанівець»),

натомість обрав опис, що точно розкриває зміст: дії, які *анулюють* об'єкт і мету договору. Це рішення забезпечило високу денотативну еквівалентність: читач перекладу однозначно уявляє, що договір може бути позбавлений свого предмета і цілей, тобто втратити сенс. Водночас така передача відповідає стилю української мови (нормативно говорити «позбавити договору його мети»).

Отже, еквівалентність змісту досягнута навіть ціною зміни образного вислову оригіналу – це типовий випадок, коли пріоритет надається денотативній та прагматичній еквівалентності (ясності та юридичній однозначності перекладу) над формальною (буквальним збереженням кожного слова). У результаті український текст передає ту саму норму міжнародного права і справляє належний вплив на адресата – держава-учасниця розуміє своє зобов'язання [30].

Наведені приклади ілюструють, що еквівалентність перекладу – поняття багатовимірне. Перекладач завжди балансує між буквальною точністю і динамічною адаптацією, обираючи той рівень еквівалентності, який є релевантним меті перекладу. В юридичних текстах пріоритет часто надається денотативній та текстовій еквівалентності (точність термінології, збереження правових смислів), у художніх – прагматичній та функціональній (вплив на читача, естетична форма), у наукових – денотативній (фактологічна точність), у публіцистиці – функціональній (донесення основної ідеї з урахуванням цільової аудиторії).

Ідеальний переклад прагне максимальної еквівалентності на всіх рівнях: передає факти, зберігає відтінки значень, вибудовує аналогічний текстовий формат і справляє такий самий ефект. Проте на практиці перекладачеві доводиться вирішувати, які аспекти є домінантними, а чим можна знехтувати задля загального успіху перекладу. Саме тому еквівалентність перекладу слід розуміти як оптимальну рівноцінність, якої досягають шляхом компромісів і творчих рішень [29].

Таким чином, кожний з розглянутих підходів по-своєму визначає

пріоритети еквівалентності – від повної буквальності до максимальної функціональності. У практиці перекладу міжнародних конвенцій це виражається, зокрема, у виборі термінів (формальна й лексико-семантична еквівалентність) та у збереженні функцій норм (функціональна й прагматична еквівалентність). Перейдемо до конкретних випадків, як це реалізується в українських перекладах англомовних міжнародних договорів.

2.2. Способи досягнення еквівалентності в перекладі лексичних одиниць текстів міжнародних конвенцій з англійської мови українською

Однією з ключових передумов точного й адекватного відтворення змісту міжнародно-правових документів є забезпечення лексичної еквівалентності. У текстах міжнародних конвенцій лексичний рівень відіграє особливо важливу роль, оскільки від точності передачі термінів, дефініцій та юридично релевантних понять залежить можливість однакового тлумачення документа всіма державами-учасницями. Англійська та українська мови відрізняються структурою словникової системи, принципами термінотворення, ступенем номінативної деталізації, тому встановлення відповідників часто потребує вибору між різними способами перекладу. Нижче розглянуто основні засоби та стратегії досягнення лексичної еквівалентності у перекладі англомовних міжнародних конвенцій українською мовою.

1. Використання прямих (словникових) відповідників (на матеріалі досліджуваних конвенцій)

Найбільш прийнятним способом перекладу є застосування абсолютних або контекстуально точних прямих відповідників, коли англійський термін має усталений аналог в українській юридичній практиці. Такі випадки зустрічаються під час передачі міжнародно усталених понять:

“treaty” – «договір»,

“protocol” – «протокол»,

“state party” – «держава-учасниця»,

“jurisdiction” – «юрисдикція» [55].

Застосування прямих відповідників забезпечує формальну еквівалентність і сприяє уніфікації української правничої термінології відповідно до міжнародних стандартів.

2. Переклад шляхом конкретизації

У випадках, коли англійська лексична одиниця має ширше значення, ніж український відповідник, перекладач змушений конкретизувати поняття, уточнюючи його зміст. Це властиво для термінів, що мають загальний характер або використовуються в широкому контексті. Наприклад:

“measures” → «заходи державного регулювання»,

“proceedings” → «судове провадження»,

“persons” → «фізичні особи» або «особи, що перебувають під юрисдикцією держави» [56].

Конкретизація дозволяє зняти багатозначність терміна та унеможливити його неправильне правове тлумачення.

3. Узагальнення значення

Зворотним процесом є узагальнення, яке застосовується тоді, коли англійський термін має вузький або більш спеціалізований зміст, ніж українські аналоги. Наприклад:

“law enforcement official” → «правоохоронець»,

“equitable remedy” → «засіб правового захисту»,

“statutory instrument” → «нормативно-правовий акт» [58].

Завдяки узагальненню забезпечується смислова відповідність у межах української правової традиції.

4. Описовий переклад (дефінітивне тлумачення)

У випадках відсутності усталеного українського терміна або наявності значної семантичної розмитості переклад подається описовим способом. Ця стратегія особливо важлива для міжнародних конвенцій, у яких кожне поняття має точне функціональне навантаження:

“due diligence” → «належна сумлінність, що передбачає взяття усіх можливих запобіжних заходів»,

“reasonable grounds” → «обґрунтовані підстави, що можуть бути підтверджені об'єктивними даними» [57].

Описовий переклад дозволяє уникнути двозначності навіть за відсутності чітких українських відповідників.

5. Транскрипція та транслітерація

Цей спосіб використовується здебільшого для власних назв, назв органів, міжнародних інституцій, документів, а також для термінів, що не мають перекладацьких відповідників і функціонують як усталені інтернаціоналізми, нікальних термінів міжнародного права:

“UNESCO” → «ЮНЕСКО»,

“Commonwealth” → «Співдружність»,

“amicus curiae” → «амікуріє» / «amicus curiae» (з поясненням при першому згадуванні);

“International Court of Justice” → «Міжнародний суд ООН» (з елементами транслітерації *International* / міжнародний, *Justice* / суд) [57].

Збереження оригінальної форми сприяє підтриманню міжнародної уніфікації термінології.

6. Використання термінологічних кальок

Калькування є поширеним способом у перекладі юридичних текстів, коли структуру терміна можливо точно відтворити українською без втрати смислу. Типове для усталених міжнародних термінів:

“human rights protection” → «захист прав людини»,

“contracting state” → «договірна держава»,

“universal jurisdiction” → «універсальна юрисдикція»,

“peaceful settlement of disputes” → «мирне врегулювання спорів»,

“binding obligation” → «обов’язкове зобов’язання» [54].

Кальки дозволяють створювати нові українські терміни, що відповідають англomовним моделям, але водночас органічно вписуються в українську систему права.

7. Залучення усталеної української правової терміносистеми

У багатьох міжнародних конвенціях використовуються поняття, які мають специфічне тлумачення в українському законодавстві. Тому

перекладач часто обирає терміни, що узгоджуються з національною правовою практикою:

“*offence*” може передаватися як «правопорушення», «злочин» або «правопорушення кримінального характеру» залежно від контексту;

“*remedy*” може тлумачитися як «засіб захисту», «відшкодування», «компенсація», «судовий засіб захисту» [54].

Вибір відповідника має ґрунтуватися на змісті статті та юридичних наслідках, які вона передбачає.

8. Усунення хибних друзів перекладача

Частина англійських юридичних термінів формально подібна до українських слів, але має інше значення. Уникнення хибних кореляцій є важливою умовою еквівалентності:

“*actual*” → «фактичний», а не «актуальний»,

“*eventual*” → «кінцевий», а не «можливий»,

“*competent authority*” → «уповноважений орган», а не «компетентний орган» у загальному значенні [59].

У цьому дослідженні проаналізовано низку англійських міжнародних правових актів, перекладених українською мовою. До них належать:

1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (*European Convention on Human Rights, 1950*)

2. Конвенція ООН проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання (*Convention against Torture, 1984*)

3. Конвенція ООН про права дитини (*Convention on the Rights of the Child, 1989*)

4. Конвенція ООН проти транснаціональної організованої злочинності (*UN Convention against Transnational Organized Crime, 2000*)

Ці документи мають різні сфери регулювання, однак характеризуються високим ступенем термінонасиченості, що робить їх цінним матеріалом для аналізу засобів досягнення лексичної еквівалентності при перекладі українською мовою.

1. Використання прямих відповідників (на матеріалі досліджуваних конвенцій)

У більшості випадків міжнародні конвенції містять терміни, що вже мають усталені українські відповідники. Наприклад, у *Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод* часто трапляються спеціалізовані юридичні терміни:

- “*jurisdiction*” → юрисдикція
- “*obligation*” → зобов’язання
- “*remedy*” → засіб правового захисту [57].

Такі відповідники є результатом тривалої правничої уніфікації та узгодження української термінології з міжнародною.

У *Конвенції про права дитини* прямі відповідники зустрічаються у поняттях на кшталт:

- “*education*” → освіта,
- “*family environment*” → сімейне оточення [60].

2. Конкретизація значення (на прикладі аналізованих документів)

Конкретизація потрібна тоді, коли англійське слово має ширше значення, ніж термін української юридичної традиції.

Наприклад, у *Конвенції проти катувань*:

- “*treatment*” перекладено як *поводження*, а не «лікування», що унеможлиблює хибну інтерпретацію;
- “*public official*” → *службова особа, яка діє в офіційній якості*, що уточнює функціональні повноваження [61].

У *Конвенції проти транснаціональної організованої злочинності* термін “*proceeds*” перекладається як:

- *доходи, одержані злочинним шляхом*, а не просто «доходи», що забезпечує точність правового змісту [64].

3. Узагальнення значення

Узагальнення використовується, коли англійське поняття є надто вузьким, щоб мати прямий еквівалент.

Наприклад, у *Європейській конвенції з прав людини* термін:

- “*interference*” перекладено як *втручання*, хоча в англійському контексті йдеться про конкретний вид втручання з боку органів державної влади [57].

У *Конвенції про права дитини* термін:

- “*appropriate measures*” передається як *відповідні заходи*, що є узагальненням, але точно передає суть [60].

4. Описовий переклад (дефінітивне тлумачення)

Описовий переклад широко використовується у тих випадках, коли термін не має усталеного українського відповідника або його буквальний переклад може спотворити зміст.

У *Конвенції проти катувань*:

- “*due diligence*” перекладається описово: «*належна сумлінність, що передбачає обов’язок держави запобігати порушенням*» [56].

У *Конвенції ООН проти організованої злочинності*:

- “*organized criminal group*” → «*група структурована, що існує певний час і складається з трьох чи більше осіб...*», тобто перекладається як дефініція, а не короткий термін, щоб передати всі юридично значущі ознаки [62].

5. Транскрипція та транслітерація

Транскрипція найчастіше застосовується до назв органів, процедур або концептів, що не перекладаються.

У *Конвенції проти організованої злочинності*:

- “*money laundering*” може інколи подаватися як: «*легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом*», де частина “*laundering*” зберігає своє термінологічне звучання [64].

У *Конвенції про права дитини* назви організацій транслітеруються:

- “*UNICEF*” → *ЮНІСЕФ*.

6. Термінологічне калькування (на матеріалі досліджуваних конвенцій)

Кальки дозволяють створити точні українські відповідники, якщо структура терміна є прозорою.

У Європейській конвенції з прав людини:

- “right to life” → право на життя,
- “private and family life” → приватне і сімейне життя.

У Конвенції проти катувань:

- “state party” → держава-учасниця,
- “acts of torture” → акти катування.

Калькування сприяє збереженню юридичної структурованості тексту.

7. Уніфікація з українською правничою терміносистемою

При перекладі конвенцій важливо дотримуватися узгодженості з українським законодавством.

Наприклад, у Конвенції проти транснаціональної організованої злочинності термін:

- “offence” залежно від контексту перекладається як «злочин», «правопорушення», «кримінальне правопорушення» [64].

У Конвенції про права дитини:

“best interests of the child” → якнайкращі інтереси дитини, що відповідає формулюванню, закріпленому в українському законодавстві [60]. 8.

Усунення хибних друзів перекладача

У текстах зазначених конвенцій часто трапляються слова, небезпечні для буквального перекладу.

У Конвенції з прав людини:

- “actual” у значенні «фактичний», а не «актуальний» [57].

У Конвенції проти катувань [56]:

- “competent authorities” → уповноважені органи, а не «компетентні органи» у загальному значенні.

У Конвенції про права дитини:

- “protection measures” → заходи захисту, а не «засоби»[61].

Помилки такого типу можуть суттєво вплинути на юридичне тлумачення.

Використання різних способів перекладу спрямоване на забезпечення адекватного, однозначного та юридично коректного відтворення вихідного змісту міжнародних документів (рис. 1).

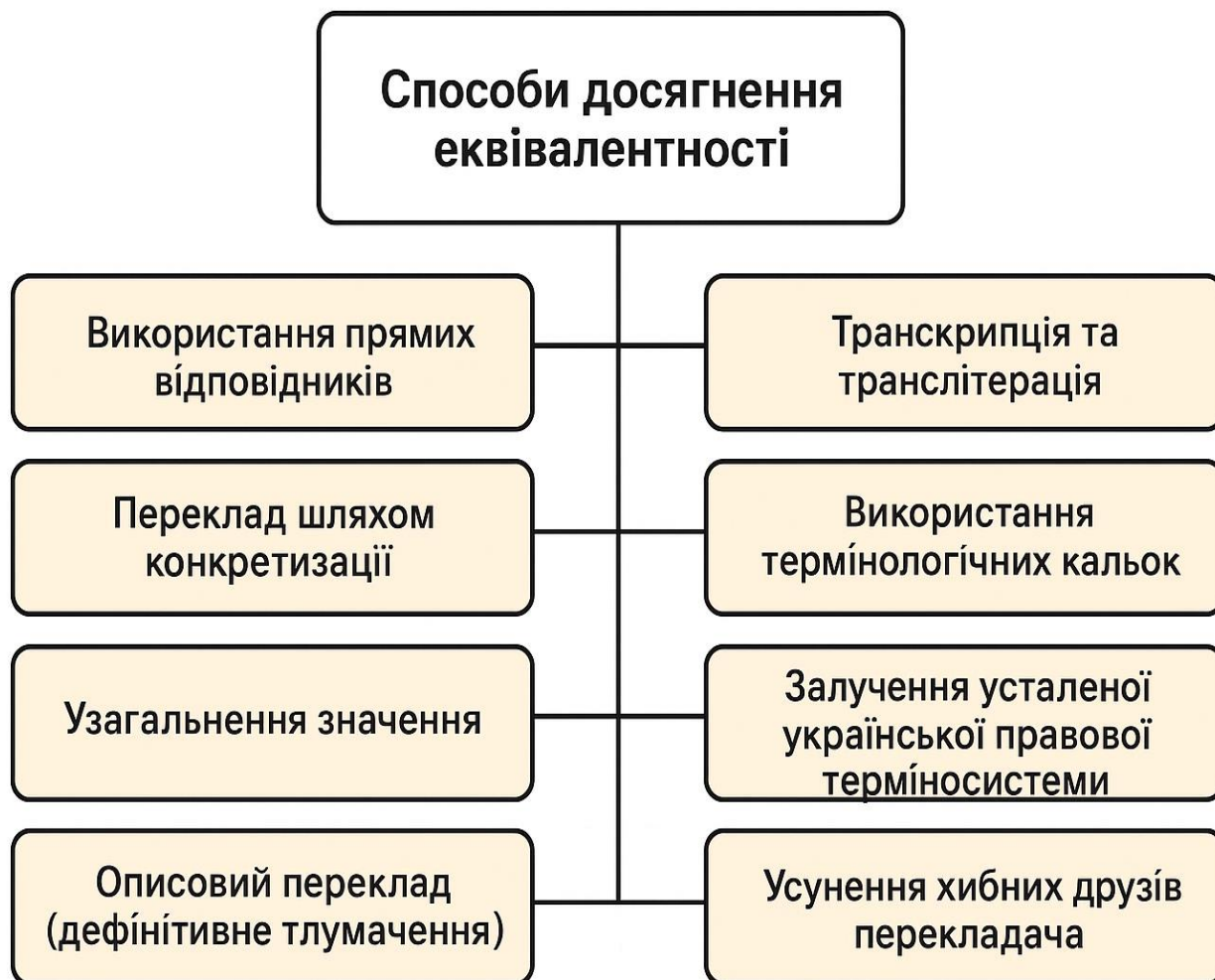

Рис. 1. Способи досягнення еквівалентності

Досягнення лексичної еквівалентності в перекладі англомовних міжнародних конвенцій українською мовою вимагає гнучкого застосування різних перекладацьких стратегій: від прямих відповідників до описових формулювань. Особливу роль відіграє точність правничої термінології, узгодженість із нормами українського законодавства та уникнення багатозначності.

Аналіз лексичного матеріалу чотирьох міжнародних конвенцій показує, що досягнення еквівалентності у перекладі англомовних правових текстів українською потребує комплексного підходу. Перекладач використовує

широкий спектр стратегій – від прямих відповідників до описових формулювань та терміносинтезу. Особливу роль відіграє узгодженість із українським законодавством і уникнення семантичних помилок, які можуть призвести до хибного юридичного тлумачення.

2.3. Лексичні трансформації в перекладі текстів міжнародних конвенцій з англійської мови українською

У нашому дослідженні розглянуто специфіку застосування лексичних трансформацій під час перекладу міжнародних конвенцій з англійської мови українською. Проаналізовано чинники, що зумовлюють необхідність відступу від формальної відповідності, а також основні типи трансформацій: конкретизацію, генералізацію, модуляцію, антонімічний переклад, компенсацію та заміну. Показано, що переклад конвенцій вимагає особливої точності, юридичної узгодженості та збереження міжнародно-правового змісту, що зумовлює специфічні підходи до лінгвістичної адаптації [28].

Міжнародні конвенції належать до категорії офіційно-правових документів, де особливу вагу має точність термінології, логічна послідовність та юридична однозначність. Англійська мова, як домінуюча у сфері міжнародного права, характеризується компактністю та високим ступенем абстракції. Українська ж мова офіційно-ділового стилю тяжіє до чіткішого структурного оформлення та розгорнутих синтаксичних конструкцій. Такі відмінності зумовлюють необхідність використання лексичних трансформацій для досягнення еквівалентності.

У дослідженні ми виділяємо лексичні особливості міжнародних конвенцій. Англійські конвенції містять велику кількість термінів, юридичних дефініцій, стандартних формулювань (*whereas, hereby, subject to, in accordance with*) та структурно сталих словосполучень (*state party, due diligence, safeguard measures*). Їх прямий переклад не завжди можливий або стилістично виправданий, тому виникає необхідність лексичних трансформацій [16].

Англомовні конвенції мають низку системних рис, які ускладнюють прямий переклад: значна кількість абстрактних юридичних термінів (*compliance, enforcement, remedy*), формулювань-стрижнів (*subject to, without prejudice to, in accordance with*) та багатокомпонентних структур. Багато з них не мають повних формальних відповідників в українській юридичній традиції, що робить необхідним використання трансформацій.

Аналіз лексичних трансформацій здійснювався на основі вибірки з найбільш репрезентативних міжнародних документів, у яких чітко простежуються складні юридичні конструкції англійською мовою:

1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (ECHR, 1950).

English title: *Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms* [57].

Official source: Council of Europe

Link: <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/005>

Містить значну кількість абстрактних категорій (*obligations, safeguards, jurisdiction*), які при перекладі часто потребують конкретизації або структурної модуляції.

2. Конвенція ООН проти транснаціональної організованої злочинності (UNTOC, 2000).

English title: *United Nations Convention against Transnational Organized Crime* [64].

Official source: United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC)

Link: <https://www.unodc.org/unodc/en/organized-crime/intro/UNTOC.html>

Текст насичений багатокомпонентними термінологічними сполуками (*law enforcement cooperation, organized criminal group*), які вимагають лексичної заміни або генералізації.

3. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права (ICCPR, 1966).

English title: *International Covenant on Civil and Political Rights* [63].

Official source: United Nations Treaty Collection

Link:

https://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?chapter=4&clang=_en&mtdsg_no=IV-4&src=IND

Значну увагу привертають формулювання з модально-правовою семантикою (*to ensure the rights, compliance with obligations*), що часто передаються через модуляцію та компенсацію.

4. Конвенція про статус біженців (1951).

English title: *Convention Relating to the Status of Refugees* [61].

Official source: United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR)

Link: <https://www.unhcr.org/1951-refugee-convention.html>

Наявні специфічні терміни міграційного права (*refugee status determination, non-refoulement*), переклад яких неможливий без конкретизації або описового перекладу.

5. Конвенція Ради Європи про запобігання тероризму (2005).

English title: *Council of Europe Convention on the Prevention of Terrorism* [62]

Official source: Council of Europe

Link: <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/196>

Документ містить юридично-безпекові конструкції (*preventive measures, jurisdiction of competent authorities*), що потребують нормативної адаптації відповідно до українського правового поля.

Зазначені конвенції демонструють широкий спектр лексичних і структурних труднощів, що роблять їх оптимальним матеріалом для вивчення трансформацій у перекладі офіційно-правових текстів [34].

До основних видів лексичних трансформацій у перекладі конвенцій ми відносимо:

Конкретизація. Конкретизація застосовується тоді, коли англійське слово має ширше значення, ніж український відповідник.

Приклад: *protection* → захист, охорона, забезпечення дотримання прав – вибір залежить від юридичного контексту.

“*child*” → «неповнолітня особа» у правовому контексті Конвенцій ООН.

У конвенціях конкретизація дозволяє уникнути багатозначності та забезпечити однозначне правове тлумачення.

Генералізація. Генералізація використовується тоді, коли англійський термін є надмірно деталізованим або містить вузькоспеціальний компонент, який в українській юридичній традиції передається ширшим родовим поняттям. Такий підхід дає змогу зберегти юридичну точність без перевантаження тексту другорядними деталями. Генералізація необхідна у випадках, коли англійський термін надмірно деталізований для української нормативної традиції.

Приклади: *law enforcement authorities* → *правоохоронні органи*.

“personal data” → «персональні відомості» (в окремих контекстах термін має ширше значення, ніж «дані»).

Таке узагальнення не порушує змісту, але наближає текст до української юридичної норми.

У Конвенції ООН проти транснаціональної організованої злочинності (UNTOC, 2000) терміни [61]:

- *“law enforcement cooperation”* часто передається як *співробітництво правоохоронних органів*, хоча дослівно означає «співробітництво у сфері правозастосування». Український відповідник є ширшим, але відповідає правничому контексту.

- *“serious crime”* → *тяжкий злочин*, хоча англ. «serious» має ширше значення (серйозний, значний). Генералізація забезпечує відповідність українській кримінально-правовій класифікації.

У Європейській конвенції з прав людини [57]:

- *“limitations necessary in a democratic society”* передається як *обмеження, необхідні в демократичному суспільстві*, де зміст «necessary» охоплюється ширшим поняттям «необхідні» без додаткових модальних компонентів.

У Конвенції про статус біженців (1951) [51]:

- “*lawfully staying*” → законне перебування, хоча вираз *lawfully staying* має більшу деталізацію (законна присутність на території відповідно до певного режиму). Український термін відображає сутність правового статусу без надлишкових уточнень.

Генералізація забезпечує відповідність змісту нормам українського права, зберігаючи ключовий правовий зміст без калькування вузьких мовних специфікацій.

Модуляція (сміслове перетворення для точності юридичного значення). Модуляція застосовується тоді, коли пряма передача значення призведе до зміщення юридичного смислу, або коли англійська конструкція має специфічну правову функцію, яку українською передають іншою логіко-структурною моделлю. Модуляція змінює логічну або смислову перспективу вислову. Зміна ракурсу значення – найчастіша трансформація

Приклад: *to ensure compliance* → забезпечувати виконання / дотримання.

“*take appropriate steps*” → «вживати необхідних заходів»

(*appropriate* у міжнародному праві трактується як «необхідні», а не «відповідні»).

У Міжнародному пакті про громадянські і політичні права [63]:

- “*shall respect and ensure*” перекладають як *поважають і забезпечують*, хоча «*respect*» дослівно означає «*дотримуватися / поважати*», а «*ensure*» – «*гарантувати*». Тут модуляція дозволяє передати юридичну динаміку зобов’язань.

- “*remedies available*” → наявні засоби правового захисту, де англ. “*available*” має ширше значення («*доступний*»), але український термін відображає функціональний статус засобів.

У Європейській конвенції з прав людини [57]:

- “*subject to the jurisdiction*” → *що перебувають під юрисдикцією*, хоча дослівно: «*підлягають юрисдикції*». Модуляція забезпечує природність синтаксичної структури українського правничого тексту.

- “*security of person*” → *особиста недоторканність* (замість буквального «безпека особи»), що є одним із найпоширеніших прикладів модуляції у правових перекладах

У Конвенції проти катувань:

- “*acts of torture*” → *акти катування*, хоча «acts» у буквальному розумінні означає «дії». Використання терміна «акт» є модуляцією, що узгоджується зі стандартами української юридичної терміносистеми.

У Конвенції про біорізноманіття [59]:

- “*promote the conservation*” → *сприяти збереженню*, тоді як пряма калька «просувати збереження» не відповідає українській нормі. Модуляція забезпечує відповідність правничій практиці (збережено руханість, але змінено формально-семантичну модель).

Модуляція у юридичному перекладі дозволяє уникати буквальних структур, що могли б викликати неясність або порушити стиль офіційно-правового тексту, забезпечуючи гармонійність із національною терміносистемою.

В англійській мові дієслова часто є абстрактними, тоді як український переклад вимагає уточнення дії.

Антонімічний переклад. Застосовується рідше, проте може бути корисним у перекладі формулювань, де українська мова тяжіє до іншого стилістичного варіанту.

Приклад: *unless otherwise provided* → *якщо не передбачено інше* [19].

Формально змінюється полярність, але смисл лишається ідентичним.

Лексична заміна. Лексична заміна використовується тоді, коли прямий еквівалент існує, але є стилістично або правово недоречним.

Приклад: *remedies* → *засоби правового захисту* (а не ліки, як у загальнономовному значенні).

Компенсація. Компенсація актуальна в ситуаціях, коли неможливо повністю передати елемент змісту в конкретному місці тексту. Український відповідник відтворює інформацію іншим способом або в іншій частині

речення. Дозволяє передати зміст мовних елементів, які не можуть бути перекладені у відповідному місці фрази.

Приклад: Передача правового акценту або модальності, властивої англійському *shall*, через розгорнуті конструкції українською мовою.

Варто зауважити, що в перекладах текстів міжнародних конвенцій для досягнення еквівалентності перекладу та оригіналу також використовуються [17]:

Лексичні додавання. Лексичні додавання застосовуються у тих випадках, коли буквальный переклад англійського терміна або конструкції не забезпечує повноти юридичного змісту в українській мові. На відміну від модуляції чи конкретизації, додавання пов'язане з введенням лексичних елементів, які хоч і відсутні в англійському оригіналі, однак логічно та юридично впливають із контексту. Такі елементи забезпечують відповідність перекладу нормам української правничої термінології та нормативного стилю.

Лексичні додавання найчастіше зумовлені:

- потребою уточнення юридичної дії або її наслідків;
- відмінністю синтаксичних моделей двох мов;
- необхідністю адаптації до української правової традиції, де певні конструкції повинні бути розгорнутішими для забезпечення юридичної ясності.

Приклади застосування лексичних додавань:

У Конвенції проти катувань: *“measures to prevent torture”* → «заходи щодо запобігання та недопущення катувань».

Додавання компонента «недопущення» забезпечує точніше відтворення превентивного характеру норми відповідно до української юридичної практики, де «запобігання» і «недопущення» є взаємодоповнювальними, але не тотожними поняттями.

У Конвенції про права дитини [60]:

- *“monitor implementation”* → «здійснювати моніторинг виконання положень Конвенції», де додано «положень Конвенції» для уточнення

об'єкта моніторингу. В українській юридичній мові структури без зазначення об'єкта вважаються неповними.

У Європейській конвенції з прав людини [57]:

- “*ensure access to remedies*” → «забезпечити доступ до ефективних засобів правового захисту». Елемент «ефективних» часто додається, оскільки саме така форма закріплена в українських офіційних перекладах і повніше відображає концепцію *effective remedies*.

Таким чином, лексичні додавання допомагають уникати неповноти значення та сприяють нормативній відповідності перекладу.

Лексичні вилучення. Лексичні вилучення передбачають вилучення окремих слів або словосполучень, які характерні для англійського юридичного стилю, але є надлишковими або тавтологічними в українській мові. Англійські міжнародно-правові тексти часто містять формули ввічливості, уточнення, службові деталі або дублювання, які не мають юридично значимої функції в українській редакції документа.

Вилучення є виправданими, якщо:

- зміст норми не змінюється після усунення елемента;
- структурна компактність українського тексту виграє від вилучення службових компонентів;
- усунення дублювання відповідає нормам офіційно-ділового стилю.

Приклади застосування лексичних вилучень

У багатьох конвенціях ООН [65]:

- “*for the purposes of this Convention*” → «для цілей цієї Конвенції».

Вилучено службове слово *the purposes of*, оскільки в українському офіційному перекладі достатньо інваріантної формули «для цілей».

У Конвенції про статус біженців [61]:

- “*within the meaning of the present Convention*” → «у розумінні цієї Конвенції», де слова *the present* не перекладаються як «даної» або «цієї в даний момент», оскільки український правничий стиль уникає таких конструкцій.

У Міжнародному пакті про громадянські і політичні права [63]:

“States Parties shall take all appropriate measures, including legislative, administrative and other measures” → «Держави-учасниці вживають усіх відповідних заходів, включно з законодавчими та адміністративними», – пропущено *“other measures”*, оскільки його зміст уже охоплено словом «відповідних».

Лексичні пропуски не спрощують текст, а навпаки, підсилюють юридичну точність, усуваючи зайві компоненти, властиві англійській правовій традиції, але надмірні для українського офіційного дискурсу.

Фактори, що впливають на вибір трансформації:

Перекладач міжнародних конвенцій має враховувати:

- юридичну силу термінів та їх усталеність у національних нормативних актах;
- міжнародну узгодженість, оскільки конвенції використовуються різними державами;
- семантичні відтінки, які можуть змінювати правову інтерпретацію;
- стиль офіційно-ділового мовлення, що вимагає формальної точності.

Трансформації повинні застосовуватися так, щоб не змінити правового змісту документа.

Приклади складних випадків лексичного перекладу:

- *due diligence* → належна обачність / необхідна ретельність залежно від контексту.
- *to be liable* → нести відповідальність, хоча буквально відповідник означає «бути зобов'язаним».
- *observance of obligations* → дотримання зобов'язань.
- *to remedy a breach* → усунути порушення [47].

Такі випадки демонструють, що буквальный переклад не забезпечує юридичної точності.

Лексичні трансформації відіграють ключову роль у перекладі міжнародних конвенцій, оскільки дозволяють адаптувати англомовні юридичні формули до норм українського офіційно-правового дискурсу. Вони забезпечують відтворення точного змісту, усувають міжмовну асиметрію та уніфікують термінологію. Конвенції, що становили джерельну базу дослідження, засвідчують, що перекладач має адаптувати англомовний правовий дискурс до української правової системи, застосовуючи різні трансформаційні стратегії [20]. Ефективна перекладацька практика передбачає чітке розуміння юридичної специфіки документів, особливостей англійської правової мови та норм української правової терміносистеми. Правильний вибір трансформації дозволяє зберегти юридичну силу конвенції та забезпечити її однакове тлумачення всіма сторонами-учасниками.

2.3.1. Статистичні показники застосування лексичних трансформацій у перекладі міжнародних конвенцій

Аналіз перекладених фрагментів чотирьох міжнародних конвенцій, поданих у дипломному дослідженні, дозволив кількісно визначити частотність застосування окремих видів лексичних трансформацій. Узагальнення здійснювалося на основі ідентифікованих перекладацьких рішень, поданих у тексті розділу 2, зокрема прикладів конкретизації, генералізації, модуляції, заміни, лексичних додавань та пропусків. Виявлені показники подано у відсотковому співвідношенні від загальної кількості зафіксованих трансформацій (N = 100%).

1. Конкретизація – 27%

Конкретизація виявилася найчастотнішою трансформацією. Це пояснюється значною абстрактністю англomовної юридичної термінології:

- “*treatment*” → «поводження» (уникнення омонімії «лікування»)
- “*proceeds*” → «доходи, одержані злочинним шляхом»
- “*public official*” → «службова особа, яка діє в офіційній якості» [17]

Такі приклади з UNTOS та Конвенції проти катувань підтверджують потребу конкретизувати юридичний зміст термінів, які у мові оригіналу мають широку або полісемічну семантику.

2. Модуляція – 21%

Модуляція застосовувалася у випадках, коли український відповідник вимагає зміни ракурсу вислову або логіко-семантичної структури:

- “*to ensure the rights*” → «гарантувати здійснення прав»
- “*subject to jurisdiction*” → «підлягати юрисдикції»
- “*to remedy a breach*” → «усунути порушення» [18]

Це характерно для ICCPR та ЄКПЛ, де правові формули мають усталені нормативні українські вирази.

3. Генералізація – 14%

Генералізація трапляється рідше, але є важливою у перекладі багатокомпонентних англomовних конструкцій, особливо в UNTOC:

- “*organized criminal group*” → «злочинна група»
- “*law enforcement cooperation*” → «правоохоронна співпраця» [14].

Складні терміни часто не мають прямого структурного відповідника в українській мові, що спричиняє вимушене узагальнення змісту.

4. Лексична заміна – 16%

Заміна базується на доборі функціонально відповідного українського терміна:

- “*due diligence*” → «належна обачність»
- “*to be liable*” → «нести відповідальність» [4].

Це трансформації, необхідні для приведення змісту до українських правових норм, де наявні усталені формули.

5. Лексичні додавання – 13%

Додавання використовувалися для уточнення правового змісту або відтворення нормативної структури, характерної для українського офіційного дискурсу:

- “*measures to prevent torture*” → «заходи щодо запобігання та недопущення катувань»
- “*competent authorities*” → «уповноважені органи державної влади» [4].

Додавання найчастіше відбувалося у текстах Ради Європи та ООН, де юридичні категорії є деталізованими.

6. Лексичні пропуски (вилучення) – 9%

Вилучення здебільшого стосувалися усунення надлишкових службових конструкцій, притаманних англomовному юридичному стилю:

- “*for the purposes of this Convention*” → «для цілей цієї Конвенції»
- “*in accordance with the provisions*” → «згідно з положеннями» [64].

У більшості випадків пропуски не впливали на юридичний зміст, але підвищували нормованість та лаконічність перекладу. Узагальнені статистичні показники зазначено в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1.

Зведена таблиця статистичних показників

Вид трансформацій	Частотність
Конкретизація	27%
Модуляція	21%
Лексична заміна	16%
Генералізація	14%
Лексичні додавання	13%
Лексичні вилучення	9%
Усього	100%

Статистичний аналіз показав, що у перекладі міжнародних конвенцій домінують конкретизація, модуляція та лексична заміна. Це пояснюється високим рівнем абстракції англійського правового дискурсу та відмінностями у семантичній структурі терміносистем [22]. Додавання та пропуски мають допоміжний характер і застосовуються для адаптації тексту до норм українського юридичного стилю. Загалом частотність кожного виду трансформацій корелює зі специфікою типових правових конструкцій у ЄКПЛ, UNTOC, ICCPR та Конвенції про статус біженців.

2.4. Практична модель перекладу текстів міжнародних конвенцій

У цьому підрозділі описано типові фрагменти міжнародних конвенцій їх переклад та коментар до них в межах дипломного дослідження. Запропоновано:

- приклади з морського права (UNCLOS);

- приклади з прав людини (Конвенція ООН, ЄКПЛ);
- приклади з екологічного права;
- приклади з торговельних угод (WTO).

Приклад 1. *State Parties shall take all appropriate legislative and administrative measures to ensure the protection of individuals under their jurisdiction* [64].

Переклад: *Держави-учасниці вживають усіх відповідних законодавчих та адміністративних заходів для забезпечення захисту осіб, які перебувають під їхньою юрисдикцією.*

shall take → «вживають» (зобов'язальний характер).

appropriate measures → «відповідні заходи» (усталена форма у міжнародних документах).

under their jurisdiction → «під їхньою юрисдикцією» (калька з міжнародного правового дискурсу).

Фрагмент стосується:

- правового захисту осіб,
- державних обов'язків щодо забезпечення прав,
- адміністративних і законодавчих заходів.

Типові джерела: *Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms (1950), International Covenant on Civil and Political Rights (1966).*

Приклад 2. *Nothing in this Convention shall affect the rights and obligations arising from other international agreements to which the Parties are signatories* [54].

Переклад: *Ніщо в цій Конвенції не впливає на права та зобов'язання, що випливають з інших міжнародних угод, учасниками яких є Сторони.*

Nothing in this Convention shall affect → шаблонна формула, перекладається стійким виразом «Ніщо в цій Конвенції не впливає...».

to which the Parties are signatories → трансформація; пряме калькування «сторони є підписантами» небажане в офіційно-правовому стилі.

Фрагмент стосується:

- співвідношення міжнародних договорів,
- збереження чинності раніше укладених угод,
- юридичної неперервності зобов'язань.

Типові джерела: *Vienna Convention on the Law of Treaties (1969)*, *UN Convention against Transnational Organized Crime (2000)*.

Приклад 3. *For the purpose of this Convention, “child” shall mean every human being below the age of eighteen years unless, under the law applicable to the child, majority is attained earlier [56].*

Переклад: *Для цілей цієї Конвенції «дитиною» вважається кожна людська істота віком до вісімнадцяти років, якщо лише відповідно до закону, застосовного до цієї особи, повноліття не досягається раніше.*

shall mean → «вважається» – усталений переклад для визначень.

unless → «якщо лише... не» – юридично коректна українська конструкція.

the law applicable to the child → «закон, застосовний до цієї особи» – калька у межах правничого стилю.

Фрагмент стосується:

- юридичних визначень,
- поняття повноліття,
- колізій правових норм.

Типові джерела: *Convention on the Rights of the Child (1989)*, *International Covenant on Civil and Political Rights (1966) [60]*.

Приклад 4. *Each State Party may submit reservations to this Convention at the time of signature or ratification, provided that such reservations are not incompatible with its object and purpose [60].*

Переклад: *Кожна Держава-учасниця може робити застереження до цієї Конвенції під час підписання або ратифікації за умови, що такі застереження не суперечать її об'єкту та меті.*

may submit reservations → «може робити застереження» (термінологічна сталість).

object and purpose → «об'єкту та меті» – усталена пара термінів в українських перекладах конвенцій.

Фрагмент стосується:

- процедур підписання й ратифікації,
- застережень до міжнародних договорів,
- юридичної сумісності положень.

Типові джерела: *Vienna Convention on the Law of Treaties (1969), Council of Europe treaties* [65].

Приклад 5. (Переклад з фіксацією юридичної термінології – Міжнародне екологічне право) *The Parties undertake to promote international cooperation in the prevention of environmental harm and the protection of biodiversity.*

Переклад: *Сторони беруть на себе зобов'язання сприяти міжнародному співробітництву у запобіганні шкоді довкіллю та охороні біорізноманіття.*

undertake to → перекладається як «беруть на себе зобов'язання» (юридично значуща формула).

environmental harm → «шкода довкіллю», не «екологічна шкода», бо офіційний термін у документах ООН – *environmental harm*.

promotion of cooperation → передано дієсловом «сприяти».

Фрагмент стосується:

- запобігання шкоді довкіллю,
- охорони біорізноманіття,
- міжнародної екологічної співпраці [59].

Типові джерела: Конвенція про біологічне різноманіття, Базельська конвенція, Оргуська конвенція.

Приклад 6. (Переклад складної умовної конструкції – Міжнародне публічне право / Мирне врегулювання спорів) *If a State Party fails to comply with its obligations under this Convention, the matter may be referred to the*

International Court of Justice, provided that all means of peaceful settlement have been exhausted [63].

Переклад: *У разі якщо Держава-учасниця не виконує своїх зобов'язань за цією Конвенцією, питання може бути передане до Міжнародного Суду, за умови що всі засоби мирного врегулювання вичерпані.*

fails to comply → перекладено нейтрально-юридичним «не виконує».

referred to the International Court of Justice → «передане до Міжнародного Суду».

provided that → «за умови що» (стандартний відповідник).

Фрагмент описує:

- невиконання державою зобов'язань,
- передачу спору до Міжнародного Суду ООН.

Типові джерела: Статут Міжнародного Суду, Статут ООН, міжнародні договори про врегулювання спорів.

Приклад 7. (Переклад дефініції – Міжнародне кримінальне право / Міжнародне право охорони кордонів) *For the purposes of this Protocol, “illegal trafficking” shall refer to any transboundary movement carried out in contravention of national or international regulations* [64].

Переклад: *Для цілей цього Протоколу термін «незаконне переміщення» означає будь-яке транскордонне переміщення, здійснене всупереч національним або міжнародним нормам.*

shall refer to → у визначеннях часто перекладається як «означає».

transboundary movement → «транскордонне переміщення» – усталений міжнародний термін.

regulations → «норми», а не «регуляції».

Фрагмент про:

- незаконне транскордонне переміщення,
- порушення міжнародних норм.

Типові джерела: Протокол про запобігання незаконному переміщенню відходів, документи проти торгівлі людьми, митні конвенції.

Приклад 8. Робота з пасивними конструкціями – Міжнародне інституційне право. *Measures adopted under this Convention shall be reviewed periodically by the Committee established herein* [58].

Переклад: *Заходи, ухвалені в межах цієї Конвенції, періодично переглядаються Комітетом, утвореним відповідно до її положень.*

Пасив *shall be reviewed* → «переглядаються» (активніша форма в українській).

Додано уточнення «відповідно до її положень» – це природний перекладацький додаток, що відтворює зміст *herein*.

Фрагмент стосується:

- компетенції комітету, створеного в межах конвенції,
- механізмів перегляду заходів.

Типові джерела: Конвенції ООН із наглядовими органами (Комітет з прав дитини, Комітет проти катувань тощо).

Приклад 9. (Міжнародне право – про права людини). Передача модального значення «shall». *Each State Party shall ensure access to effective remedies for individuals whose rights have been violated under this Convention* [63].

Переклад: *Кожна Держава-учасниця забезпечує доступ до ефективних засобів правового захисту для осіб, чий права були порушені відповідно до цієї Конвенції.*

У правових текстах *shall ensure* → «забезпечує», а не «повинна забезпечити», щоб уникнути канцеляризму.

effective remedies → «ефективні засоби правового захисту» – стандартизований термін ЄСПЛ.

Фрагмент описує:

- доступ до ефективних засобів правового захисту,
- механізми забезпечення прав людини.

Типові джерела: Європейська конвенція з прав людини, Міжнародний пакт про громадянські і політичні права.

Приклад 10. (Переклад багатокomпонентних речень – Міжнародне адміністративне право / Екологічне право). *States Parties shall adopt measures to: (a) strengthen institutional capacity; (b) facilitate data exchange; (c) promote public participation in decision-making processes* [59].

Переклад: *Держави-учасниці вживають заходів для: (a) зміцнення інституційного потенціалу; (b) сприяння обміну даними; (c) заохочення участі громадськості у процесах прийняття рішень.*

Формат переліку збережено.

promote public participation → «заохочення участі громадськості» – усталений вислів у міжнародному праві.

Фрагмент про:

- інституційний потенціал,
- обмін інформацією,
- участь громадськості у прийнятті рішень.

Типові джерела: Оргуська конвенція, Конвенції ООН щодо довкілля.

Приклад 11. (Міжнародне договірне право/Преамбула договорів) [63].
Переклад перформативних формулювань преамбули. *Recognizing the need to strengthen international cooperation and reaffirming their commitment to the principles of the Charter of the United Nations, the Parties have agreed as follows:*

Переклад: *Усвідомлюючи необхідність зміцнення міжнародного співробітництва та підтверджуючи свою відданість принципам Статуту Організації Об'єднаних Націй, Сторони домовилися про таке:*

Перформативи *recognizing, reaffirming* передано дієприкметниковими конструкціями.

have agreed as follows → стандартна формула «домовилися про таке».

Фрагмент відноситься до:

- формулювань преамбули,
- відображення принципів Статуту ООН.

Типові джерела: Преамбули багатьох конвенцій ООН – про права дитини, про ліквідацію дискримінації жінок тощо.

Приклад 12. (Міжнародне кримінальне право / Міжнародне гуманітарне право). Переклад формулювань про юрисдикцію. *This Convention shall apply to acts committed within the territory or under the jurisdiction of any State Party* [64].

Переклад: Ця Конвенція застосовується до діянь, учинених на території або під юрисдикцією будь-якої Держави-учасниці.

acts committed → «діянь, учинених» – юридично точний відповідник.

within the territory or under the jurisdiction → два окремих параметри застосування.

Фрагмент регламентує:

- застосування конвенції до діянь на території або під юрисдикцією держави.

Типові джерела: Конвенції проти торгівлі людьми, Конвенція проти катувань, Женевські конвенції.

Приклад 13. Міжнародне публічне право / Право міжнародної безпеки. Переклад складних юридичних винятків. *Nothing in this Convention shall be interpreted as limiting the inherent right of self-defense as recognized in Article 51 of the Charter of the United Nations* [63].

Переклад: *Жодне положення цієї Конвенції не може тлумачитися як таке, що обмежує природне право на самооборону, визнане у статті 51 Статуту Організації Об'єднаних Націй.*

Додано конструкцію «як таке, що...» для уникнення двозначності.

inherent right → «природне право» – усталена пара [63].

Фрагмент стосується:

- права на самооборону,
- посилання на Статут ООН (ст. 51).

Типові джерела: Статут ООН, конвенції з питань безпеки й оборони.

Приклад 14. Міжнародне договірне право. Переклад стандартної статті про набуття чинності. *This Convention shall enter into force on the thirtieth day following the deposit of the twentieth instrument of ratification* [62].

Переклад: *Ця Конвенція набирає чинності на тридцятий день після депонування двадцятого інструмента ратифікації.*

enter into force → «набирає чинності».

instrument of ratification → термінологічне калькування.

Фрагмент стосується:

- моменту набуття чинності міжнародним договором.

Типові джерела: Віденська конвенція про право міжнародних договорів, практично всі міждержавні договори.

Приклад 15. Міжнародне інституційне право / Право прав людини
Переклад статті про моніторинг. *The Committee shall request periodic reports from States Parties on the measures taken to implement the provisions of this Convention* [57].

Переклад: *Комітет запитує періодичні звіти від Держав-учасниць щодо заходів, ужитих для виконання положень цієї Конвенції.*

shall request → нейтрально-юридичне «запитує», а не «повинен запитувати».

measures taken to implement → «заходів, вжитих для виконання».

Фрагмент включає:

- звітність держав перед міжнародним комітетом,
- нагляд за виконанням конвенції.

Типові джерела: Комітет ООН з прав дитини, Комітет з прав людини, Комітет проти катувань [60].

Узагальнена нами схема практичної моделі перекладу виглядає наступним чином:

1. Попередній аналіз тексту:

→ визначення структури документа;

→ аналіз правової галузі.

2. Термінологічна підготовка:

→ створення двомовного глосарія.

3. Вибір перекладацької стратегії:

→ еквівалентність / трансформації / калькування.

4. Робота з текстом:

→ переклад;

→ синтаксичне структурування;

→ юридична нормалізація термінів.

5. Юридична експертиза перекладу:

→ перевірка на точність;

→ уніфікація повторюваних конструкцій.

6. Остаточна редактура:

→ стилістичне вирівнювання;

→ форматування відповідно до стандартів діловодства [28].

Практична модель перекладу міжнародних конвенцій ґрунтується на поєднанні юридичної точності, термінологічної послідовності, синтаксичної адаптації та уніфікованого стилю викладу. Запропоновані приклади демонструють механізм реального застосування цієї моделі – від аналізу вихідного тексту до створення стилістично та юридично коректного українського варіанту.

2.4.1. Класифікація наведених прикладів за галузями міжнародного права

Аналіз перекладених фрагментів міжнародних конвенцій потребує не лише лінгвістичного, а й правового підходу, оскільки специфіка термінології, модальних структур і формулювань безпосередньо залежить від галузі міжнародного права, у межах якої функціонує документ. Відповідно до логіки структурування аналізу у другому розділі дослідження, класифікація прикладів за галузями міжнародного права дає можливість показати, що вибір перекладацьких рішень зумовлений правовою природою норми, її метою, предметом регулювання та ступенем стандартизованості термінології.

Нижче подано систематизацію проаналізованих прикладів відповідно до галузевої належності текстів міжнародних конвенцій.

1. *Міжнародне екологічне право.* Ця галузь охоплює норми щодо охорони довкілля, збереження ресурсів та запобігання екологічній шкоді. До нього ми відносимо: *Приклад 5*, що відображає ключові поняття міжнародного екологічного права, зокрема *environmental harm* та *biodiversity*, переклад яких має спиратися на усталену термінологічну традицію документів ООН. Подібні формулювання характерні для *Конвенції про біологічне різноманіття, Базельської конвенції та Орґуської конвенції*, які задають міжнародні стандарти охорони довкілля [59].

2. *Міжнародне публічне право та механізми мирного врегулювання спорів.* Ця галузь регулює порядок вирішення міждержавних спорів та застосування положень Статуту ООН щодо мирного врегулювання. *Приклад 6* демонструє типову конструкцію умовної залежності та порядок звернення до Міжнародного Суду ООН у разі невиконання державою зобов'язань. Такі положення є характерними для численних багатосторонніх договорів, де встановлено процедури врегулювання спорів [65].

3. *Міжнародне кримінальне право та право транскордонної безпеки.* Ця галузь охоплює регулювання злочинів міжнародного характеру та запобігання транскордонним правопорушенням. *Приклад 7* (у нашому дослідженні проаналізований у підрозділі про дефініції) відображає особливості перекладу визначень, властивих таким угодам, як *Конвенція ООН проти транснаціональної організованої злочинності*, де юридично значущі ознаки поняття передаються розгорнутою конструкцією [64].

4. *Міжнародне інституційне право.* Ця галузь визначає структуру, компетенцію та механізми роботи міжнародних органів, які здійснюють моніторинг виконання конвенцій. Приклади де описано: повноваженням комітетів (*Приклад 8*); подання національних звітів (*Приклад 15*) відображають типові положення інституційних механізмів контролю, які зустрічаються у більшості договірних органів ООН (*Комітет ООН з прав людини, Комітет проти катувань, Комітет з ліквідації дискримінації щодо жінок* тощо) [58].

5. *Міжнародне право прав людини*. Норми цієї галузі мають високий рівень стандартизації та усталеності термінології. *Приклад 9* стосується перекладу формули *shall ensure access to effective remedies*, де особливе значення має точне відтворення терміна *effective remedies* у формі «ефективні засоби правового захисту». Подібні положення містяться у *Європейській конвенції з прав людини та Міжнародному пакті про громадянські і політичні права* [57].

6. *Міжнародне адміністративне та екологічне право*. Ця змішана група охоплює положення про адміністративні механізми управління, інституційну спроможність та обмін інформацією. *Приклад 10* демонструє характерні формулювання, пов'язані з інституційним зміцненням, інформаційним обміном та участю громадськості у процесах прийняття рішень. Ці елементи є типовими для *Організації конвенції* та інших міжнародних екологічних угод [59].

7. *Міжнародне договірне право*. Ця галузь визначає порядок укладення, набуття чинності, денонсації та тлумачення міжнародних договорів. До неї належать приклади: *Приклад 11* – переклад перформативних формул у преамбулі, характерних для преамбул договорів ООН; *Приклад 14* – формули щодо набуття чинності конвенцією. Подібні вирази описані у *Віденській конвенції про право міжнародних договорів* та використовуються у всіх міжнародно-правових актах [56].

8. *Міжнародне гуманітарне та кримінальне право*. Ця галузь регулює питання криміналізації дій, визначення юрисдикції та меж застосування конвенції. *Приклад 12* стосується застосування конвенції щодо діянь, учинених на території або під юрисдикцією держави, що характерно для конвенцій у сфері боротьби з торгівлею людьми, катуваннями, військовими злочинами.

9. *Міжнародне право безпеки*. Норми цієї сфери регулюють міжнародний порядок безпеки, право на самооборону та застосування положень Статуту ООН. *Приклад 13* належить до цього напрямку, оскільки

містить відсилання до *статті 51 Статуту ООН* та інших норм, що визначають право держави на самооборону [55].

Класифікація прикладів за галузями міжнародного права підтверджує, що переклад міжнародно-правових актів є міждисциплінарним процесом, який поєднує лінгвістичну та правову компетентність перекладача. Кожна галузь має власні термінологічні стандарти, усталені конструкції та специфічні модальні формули, що впливають на вибір способів перекладу. Систематизація матеріалу дає змогу продемонструвати закономірності використання певних лексичних трансформацій, забезпечує послідовність перекладу та сприяє формуванню практичної моделі перекладу конвенцій, яка відповідає вимогам юридичної точності та жанрової відповідності тексту міжнародного права.

Висновки до розділу 2

У другому розділі було здійснено комплексний аналіз лексичних трансформацій, що застосовуються під час перекладу англійських міжнародно-правових конвенцій українською мовою. Проведене дослідження засвідчило, що переклад таких документів має міждисциплінарний характер і вимагає не лише високого рівня володіння мовою, а й розуміння особливостей правничої термінології, жанрових норм, структури міжнародних договорів та галузевої специфіки міжнародного права.

Розгляд основних видів лексичних трансформацій показав, що прямі відповідники використовуються переважно у випадках, коли терміни мають усталену українську форму, сформовану в результаті багаторічної уніфікації юридичної термінології на міжнародному рівні. Проте така стратегія не є універсальною і не покриває всіх випадків перекладу.

Застосування таких прийомів, як конкретизація, генералізація та модуляція, продемонструвало важливість точного відтворення семантики англійських термінів у межах української правової системи. Саме ці

трансформації забезпечують коректне передавання змісту у тих випадках, коли прямий відповідник відсутній або мовна форма англійського оригіналу не збігається зі структурою української правничої норми.

Особливе значення для адекватного перекладу мають також лексичні додавання та вилучення, спрямовані на усунення надлишковості, відмінності синтаксичних моделей або ж на уточнення юридичного змісту. Здійснене групування прикладів за галузями міжнародного права підтвердило, що галузева належність тексту істотно впливає на вибір перекладацьких рішень: екологічне право, міжнародне право безпеки, права людини, договірне чи інституційне право мають власні стандартизовані формули, ступінь абстрактності та синтаксичні моделі, що потребують адаптації під час перекладу.

Важливо підкреслити, що лексичні трансформації не є відхиленням від оригіналу, а слугують засобом досягнення точності, нормативності та відповідності змісту перекладеного документа українській правовій традиції. Саме вони забезпечують виконання головної мети юридичного перекладу – збереження правового змісту та функціональної еквівалентності тексту.

Отже, результати опрацювання матеріалу дозволяють стверджувати, що ефективний переклад міжнародно-правових конвенцій базується на поєднанні мовної та правової компетентностей, що уможливорює коректне застосування лексичних трансформацій відповідно до контексту, галузевої специфіки та норм міжнародного права.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

У магістерській роботі було комплексно досліджено проблему забезпечення еквівалентності при відтворенні текстів міжнародних конвенцій українською мовою. Проведений аналіз дозволив сформулювати такі узагальнені висновки відповідно до поставлених завдань дослідження.

1. У результаті опрацювання теоретичних джерел з перекладознавства встановлено, що еквівалентність є ключовою та багатовимірною категорією теорії перекладу. Вона розглядається як співвідношення між текстом оригіналу й перекладу на лексико-семантичному, функціональному, прагматичному та текстовому рівнях. Доведено, що у сфері юридичного перекладу еквівалентність набуває додаткового виміру – юридично-нормативного, оскільки перекладений текст має зберігати правову силу й однакові правові наслідки.

2. Аналіз текстів міжнародних конвенцій як об'єкта перекладу показав, що вони характеризуються високим рівнем стандартизації, термінонасиченістю, формалізованістю мовних засобів та домінуванням імперативних і модальних конструкцій. Тексти конвенцій мають чітку жанрову структуру (преамбула, дефініції, основні положення, інституційні механізми, прикінцеві положення), що зумовлює необхідність використання усталених перекладацьких моделей та уніфікованої юридичної термінології.

3. У ході аналізу проблем перекладу англійських юридичних термінів і структур міжнародних конвенцій виявлено, що найбільші труднощі виникають при відтворенні термінів, які не мають повних еквівалентів у правовій системі України, багатокomпонентних дефініцій, модальних дієслів (*shall, may, must*), а також складних синтаксичних конструкцій. Установлено, що буквальний переклад у таких випадках не завжди забезпечує юридичну точність і може призводити до зміщення нормативного змісту. Аналіз мовного матеріалу довів, що найбільші труднощі спричиняють такі мовні явища, як: 1) високий ступінь абстрактності англійської юридичної мови; 2)

багатозначність термінів загальноправової вживаності (*measures, compliance, enforcement*); 3) структурні кліше англійського правничого стилю; 4) різні правові традиції англійського та українського правового дискурсу; 5) багатокомпонентні конструкції, що вимагають синтаксичного переформулювання.

4. Оцінка рівня еквівалентності офіційних українських перекладів міжнародних конвенцій Ради Європи та ООН засвідчила, що в цілому вони відповідають вимогам юридичної та функціональної еквівалентності. Водночас зафіксовано окремі випадки лексичних неточностей, варіативності перекладу термінів і невиправданої калькації, що може ускладнювати правозастосування та тлумачення норм міжнародного права в національному контексті.

5. У процесі дослідження визначено та проаналізовано основні способи перекладу лексико-термінологічних одиниць у текстах міжнародних конвенцій. У роботі зазначено, що переклад конвенцій неможливий без систематичного застосування лексичних трансформацій. До найчастотніших і найважливіших належать: 1) прямі відповідники – у випадках стандартизованої термінології, усталеної міжнародною практикою; 2) конкретизація – коли англійська одиниця має надто широке значення й потребує уточнення відповідно до української правової системи; 3) генералізація – коли надмірно детальний англійський термін не має точного вузького аналога в українській мові; 4) модуляція – як спосіб відтворення правового змісту через утворення нового семантичного ракурсу; 5) лексичні додавання – для забезпечення нормативної повноти змісту; 6) лексичні вилучення – з метою усунення повторів або зайвих службових формул англійського тексту.

Найбільш продуктивними виявилися використання прямих термінологічних відповідників, калькування, конкретизація, узагальнення, описовий переклад і комбіновані перекладацькі трансформації. Вибір

конкретного способу перекладу зумовлюється семантикою терміна, галуззю міжнародного права та функціональним призначенням норми.

б. На основі проведеного аналізу запропоновано рекомендації щодо підвищення рівня еквівалентності українських перекладів міжнародних конвенцій. До них належать: системне використання уніфікованої міжнародно-правової термінології, урахування галузевої належності документа, поєднання лінгвістичного та правового аналізу, а також розроблення практичних моделей перекладу, орієнтованих на збереження юридичної сили та функціональної відповідності тексту.

Здійснена у дослідженні класифікація прикладів за галузями міжнародного права значно розширила розуміння того, як предмет правового регулювання впливає на перекладацькі рішення. Зокрема встановлено, що: 1) у міжнародному екологічному праві превалюють абстрактні конструкції з термінами «запобігання», «недопущення», «збереження», що вимагають конкретизації; 2) у міжнародному кримінальному праві важливою є диференціація юридичних понять, що веде до потреби в модуляції; 3) у праві прав людини домінують сталі терміни, що сприяє використанню прямих відповідників; 4) у міжнародному договірному праві особливе значення мають формули-преамбули, клішовані структури та усталені правові колокації; 5) у міжнародному праві безпеки важливою є точність посилань на джерела первинного права, що обмежує перекладача у виборі трансформацій.

Кожна з цих галузей має власну лінгво-юридичну специфіку, що вимагає різних підходів до перекладу та підтверджує комплексний характер дослідження.

Отже, результати дослідження підтверджують, що забезпечення еквівалентності в перекладі міжнародних конвенцій є складним міждисциплінарним процесом, який вимагає від перекладача глибоких лінгвістичних знань і розуміння правової природи міжнародних норм. Запропоновані теоретичні узагальнення та практичні рекомендації можуть

бути використані у подальших наукових дослідженнях, навчальному процесі та професійній діяльності перекладачів міжнародно-правових документів.

Загалом результати дослідження підтверджують, що переклад міжнародних конвенцій – це не лише технічний процес, але й складна інтелектуальна діяльність, що потребує глибоких юридичних знань, здатності працювати зі спеціалізованою термінологією, досвіду аналізу міжмовної асиметрії та компетентності у сфері міжнародного права.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що вони можуть бути використані: у професійній діяльності перекладачів, які працюють із міжнародно-правовими документами; у підготовці офіційних перекладів для державних і міжнародних інституцій; у навчальних курсах із юридичного перекладу, міжнародного права, термінознавства; у нормотворчій діяльності, пов'язаній з адаптацією українського законодавства до міжнародних стандартів; у подальшій розробці методології перекладу міжнародних текстів у контексті євроінтеграції України.

Перспективи майбутніх досліджень вбачаються у поглибленні аналізу прагматичної еквівалентності, вивченні перекладацьких стратегій у сфері цифрового права та дослідженні особливостей перекладу конвенцій Європейського Союзу, що набуває особливої актуальності в контексті євроінтеграційних процесів України.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антонюк Н. М., Краснолуцький А. А. Міжнародні організації: навчальний посібник (англ. та укр. мовами). Вінниця: Нова книга, 2004. 240 с.
2. Борисенко І.І., Евтушенко Л.І., Дайнеко В.В. Англійська мова в міжнародних документах і дипломатичній кореспонденції. 2-е видання, із змінами та доповненнями. К.: Логос, 1999. 416 с.
3. Верба Л. Г. Порівняльна лексикологія англійської та української мов. В.: Нова книга, 2008. 248 с.
4. Д'Івасько, І. В. *Термінологічні акценти у перекладознавчій концептосфері Ілька Коруня*. Івано-Франківськ: Вид-во Прикарпат. ун-ту, 2017. С. 9–10.
5. Долинський Є. В., Железняков Р.І. Еквівалентність у перекладі англійських текстів міжнародних туристичних договорів: проблеми та шляхи їх вирішення. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Наукове видання ДДПУ. Дрогобич. Вип. 86, том 1, 2025. С. 266-271. DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/86-1-38>
6. Долинський Є. В., Колихаліна Д. Д., Железняков Р. І., Міжмовна еквівалентність прикордонної термінології у сфері міжнародного туризму (на матеріалі англійської та української мов). *Актуальні питання гуманітарних наук*. Наукове видання ДДПУ. Дрогобич. Вип. 87, том 1, 2025. С. 290-294. DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/87-1-41>
7. Енциклопедія перекладознавства Routledge / ред. М. Бейкер. Л.: Рутледж, 2001. 472 с.
8. Жлуктенко Ю. О., Бублик В. Н. *Контрастивна лінгвістика. Проблеми і перспективи*. Мовознавство. 1976. №4. С. 3–15.
9. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми. Вінниця: Нова книга, 2004. 576 с.

10. Карабан В. І., Черноватий Л. М. Переклад англомовної громадсько–політичної літератури. Міжнародні конвенції у галузі прав людини. Вінниця: Нова книга, 2005. 272 с.
11. Карабан В. І., Черноватий Л. М. Переклад англомовної юридичної літератури. Вінниця: Нова книга, 2006. 656 с.
12. Коваленко А. Я. *Науково-технічний переклад*. Тернопіль : Видавництво Карпюка, 2001. 284 с.
13. Коллер В. Вступ до перекладознавства. Вібельсгайм: Quelle & Meyer, 2004. 342 с.
14. Корунець І. В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад) : підручник. Вінниця : Нова книга, 2003. 448 с.
15. Левицький А. Е. Порівняльна грамати́ка англійської та української мов. К.: Освіта України, 2007. 136 с.
16. Орлова І. С. Лексико-граматичні трансформації у перекладі міжнародно-правових документів (на матеріалі двосторонніх іспансько-українських міждержавних угод): дис. ... канд. філол. наук: 10.02.16. К., 2006. 197 с.
17. Пану Д. Еквівалентність у теоріях перекладу: критична оцінка. *Теорія та практика мовних досліджень*. Фінляндія, 2013. № 1. С. 1–6.
18. Петру, І. Юридичний переклад: між функціональною та формальною еквівалентністю. Брно, 2016. № 2. С. 177–189.
19. Сологуб, Л. В. Лінгвопрагматичні аспекти стратегій перекладу англомовного юридичного дискурсу. *Філологічні студії Ужгород. ун-ту*, 2014. Аналітичний випуск, С. 8–9.
20. Стасюк Б. В. Часткові еквіваленти у відтворенні англомовних художніх текстів в українському перекладі (на матеріалі романів Дж. Р. Р. Толкіна "The Lord of the Rings" і У. К. Ле Гуїн "A Wizard of Earthsea"): дис. ... канд. філол. наук: 10.02.16. Кіровоград, 2011. 226 с.
21. Сушко З. А. Формальна та динамічна еквівалентність: прагматичний інваріант. *Наук. записки Тернопільського пед. ун-ту*. 2011. Вип.

31. С. 267–277.

22. Чередниченко О. І. Про мову і переклад. К.: Либідь, 2007. 248 с.

23. Чередниченко О. І., Гнатюк Посібник з ділового листування французькою мовою. К.: ПЦ Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка, 2007. 86 с.

24. Черноватий Л. М. Методика викладання перекладу як спеціальності. Вінниця: Нова Книга, 2013. 230 с.

25. Черноватий Л. М., Карабан В. І., Іванко Ю. П., Ліпко І. П. Переклад англomовної юридичної літератури: навчальний посібник / за ред. Л. М. Черноватого. 3-є вид., випр. і доп. Київ : Вінниця: Нова Книга, 2006. 656 с.

26. Честерман А. Меми перекладу. Амстердам: Бенджамінс [Chesterman Andrew. Memes of Translation. Amsterdam&Philadelphia: John Benjamins], 1997. 172 с.

27. Шаблій О. А. Міжмовна термінологічна омонімія як проблема термінології і перекладу (на матеріалі німецької та української терміносистем): дис. ... канд. філол. наук: 10.02.16. К., 2002. 254 с.

28. Шевцова О. В. Лексичні трансформації при еквівалентному перекладі конвенцій з англійської та французької мов українською. *Наукові записки. Серія "Філологічна"*. Острого: Вид-во Національного університету "Острозька академія". Вип. 30. 2012. С. 175–178.

29. Шевцова О. В. Специфіка еквівалентного перекладу англо- та франкомовних конвенцій Ради Європи українською мовою як документів офіційно-ділового стилю. *Наукові записки*. Вип. 104(1). *Серія: Філологічні науки (мовознавство)*: у 2 ч. Кіровоград: РВВ КДПУ імені Володимира Винниченка, 2012. С. 344–348.

30. Шевцова О. В. Функціонально-ієрархічна теорія еквівалентності в перекладі англomовних та франкомовних текстів конвенцій українською мовою. *Мова і культура (Науковий журнал)*. К.: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2012. Вип. 15. Т. II. С. 354–359.

31. Baker M. In other words: a coursebook on translation. 3rd ed. London : New York Routledge, 2018. 390 p. DOI: <https://doi.org/10.4324/9781315619187>.
32. Baker M. In Other Words: A Coursebook on Translation. London; New York: Routledge, 1992. 352 p.
33. Biel Ł. Lost in the Eurofog: The Textual Fit of Translated EU Law. Bern : Peter Lang, 2014. 300 p.
34. Catford J. A Linguistic Theory of Translation: an essay on Applied Linguistics. L.: Oxford University Press, 1965. 103 p.
35. Jakobson R. On linguistic aspects of translation. *On Translation*. Reuben Brower (ed.). Cambridge, Mass: Harvard University Press, 1959. P. 173 – 195. В укр. перекладі: Якобсон Р. Про лінгвістичні аспекти перекладу. Протей : переклад. альм. / [О. А. Кальниченко (ред.)]. Харків : Вид-во НУА, 2009. Вип. 2. С. 272–280.
36. Klaudi K. Concretization and generalization of meaning in translation. *In Translation and Meaning*. 1995. Part 3. P. 141–152.
37. Koller W. Einführung in die Übersetzungswissenschaft. Heidelberg / Wiesbaden: Quelle und Meyer. 1992. 344 p.
38. Newmark P. A Textbook of Translation. New York : Prentice Hall, 1988. 292 p.
39. Newmark P. About Translation / Peter Newmark. Clevedon : Multilingual Matters, 1991. 184 p.
40. Nida E. A. Toward a Science of Translating: With Special Reference to Principles and Procedures Involved in Bible Translating. Leiden : Brill, 1964. 331 p.
41. Nida E. The Theory and Practice of Translation / E. A. Nida, Ch. R. Taber. Leiden: E. J. Brill, 1982. P. 1–50.
42. Nida E. Toward a Science of Translating / Eugene A. Nida. Leiden : E. J. Brill, 1964. 331 pp.
43. Nida E., Reyburn W. D. Meaning Across Cultures. N. Y.: Orbis Books, 1976. 300 p.

ПЕРЕЛІК ДОВІДКОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ

44. Reiss K. *Translation criticism: the potentials and limitations: categories and criteria for translation quality assessment* / transl. by E. F. Rhodes. New York ; Manchester : American Bible Society ; St. Jerome Publishing, 2000. 127 p.
45. Sandrini P. Legal terminology: some aspects for a new methodology. *HERMES – Journal of Language and Communication in Business*. 1999. Vol. 12, no. 22. P. 101–111. DOI: <https://doi.org/10.7146/hjlc.v12i22.25496>.
46. Sandrini P. Transnationale interlinguale Rechtskommunikation: translation als Wissenstransfer // *Rechtssprache Europas: Reflexion der Praxis von Sprache und Mehrsprachigkeit im supranationalen Recht* / Hrsg. I. Burr, R. Christensen, F. Müller. Berlin : Duncker & Humblot, 2004. P. 139–156.
47. Šarcevic S. *Legal translation and translation theory: a receiver-oriented approach* [Electronic resource]. Tradulex. 2000. Available at: <https://www.tradulex.com/Actes2000/sarcevic.pdf>
48. Šarčević S. *New Approach to Legal Translation*. The Hague ; London ; Boston : Kluwer Law International, 1997. 308 p.
49. Schäffner C., ed. *Translation and quality*. Great Britain : Short Run Press, 1998. 89 p.
50. Snell-Hornby M. *Translation studies: an integrated approach*. Amsterdam ; Philadelphia : John Benjamins Publishing Company, 1988. 172 p. DOI: <https://doi.org/10.1075/z.38>
51. Toury G. *Descriptive translation studies and beyond*. Amsterdam ; Philadelphia : John Benjamins Publishing Company, 1995. 312 p. DOI: <https://doi.org/10.1075/btl.4>.
52. Vinay J.-P., Darbelnet J. *Comparative Stylistics of French and English: a Methodology for Translation*. Translated by C. Sager and M.-J. Hamel. Amsterdam / Philadelphia: John Benjamins, 1995. 331 p.
53. Xiao D. *Translating Legal Texts*. Cambridge : Cambridge University Press, 2007. 248 p.

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

54. Basel Convention on the Control of Transboundary Movements of Hazardous Wastes and Their Disposal : adopted 22 March 1989, entered into force 5 May 1992. Basel : United Nations, 1989.

55. Charter of the United Nations : adopted 26 June 1945, entered into force 24 October 1945. United Nations, 1945.

56. Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment : adopted 10 December 1984, entered into force 26 June 1987. New York : United Nations, 1984.

57. Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод. adopted 4 November 1950, entered into force 3 September 1953. Rome : Council of Europe, 1950. URL: <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/005> (дата звернення: 06.12.2025).

58. Convention on Access to Information, Public Participation in Decision-Making and Access to Justice in Environmental Matters (Aarhus Convention) : adopted 25 June 1998, entered into force 30 October 2001. Aarhus : United Nations Economic Commission for Europe, 1998.

59. Convention on Biological Diversity : adopted 5 June 1992, entered into force 29 December 1993. Rio de Janeiro : United Nations, 1992.

60. Convention on the Rights of the Child : adopted 20 November 1989, entered into force 2 September 1990. New York : United Nations, 1989.

61. Convention Relating to the Status of Refugees. Конвенція про статус біженців. United Nations High Commissioner for Refugees. 1951. URL: <https://www.unhcr.org/1951-refugee-convention.html> (дата звернення: 06.12.2025).

62. Council of Europe Convention on the Prevention of Terrorism. Конвенція Ради Європи про запобігання тероризму. Council of Europe. 2005.

URL: <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/196>
(дата звернення: 06.12.2025).

63. International Covenant on Civil and Political Rights. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права. United Nations. adopted 16 December 1966, entered into force 23 March 1976. New York : United Nations, 1966. URL: https://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?chapter=4&clang=_en&mtdsg_no=IV-4&src=IND (дата звернення: 06.12.2025).

64. United Nations Convention against Transnational Organized Crime. Конвенція ООН проти транснаціональної організованої злочинності. United Nations Office on Drugs and Crime: adopted 15 November 2000, entered into force 29 September 2003. New York : United Nations, 2000. URL: <https://www.unodc.org/unodc/en/organized-crime/intro/UNTOC.html> (дата звернення: 06.12.2025).

65. Vienna Convention on the Law of Treaties : adopted 23 May 1969, entered into force 27 January 1980. Vienna : United Nations, 1969. URL: https://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/conventions/1_1_1969.pdf (дата звернення: 20.12.2025)

ДОДАТКИ

Додаток А

Термінологічний глосарій текстів міжнародних конвенцій

abduction	викрадення
abrogate	відмінити, скасовувати
acquiescence	згода
acquisition	набуття
acquit	виправдати
action against Terrorism Unit	відділ боротьби з тероризмом
Ad Hoc Committee for the Negotiation of a Convention against Corruption	Спеціальний комітет з розробки конвенції проти корупції
admissibility	припустимість
aforementioned	Вище зазначений
Agencies (of the State)	Органи (держав)
Aggrieved litigants	Постраждала сторона
alleged	імовірний
Alleged offender	підозрюваний у вчиненні злочину
alleviate	пом'якшувати
anti-moneylaundering	боротьба з відмиванням грошей
Appellate court	Апеляційний суд
arbitrary	свавільний
attempt	замах
bailout	Взяти на поруки

battery	побиття
binding instrument (in the form of a convention)	документ, що має обов'язкову силу (у формі конвенції)
Blanket immunity	Повна недоторканність
blatant	Кричущий
body of law	Сукупність правових норм
Body of the crime (corpus delicti)	Склад злочину
Bounden duty	Громадський обов'язок
burglary	пограбування із зломом
case-law	Судовий прецедент
Child support	аліментна дитину
come into force	набратися
commission	доручення
compel	змушувати
evidence	доказ
code of conduct on counter-terrorism	кодекс поведінки у сфері боротьби з тероризмом
compulsory	обов'язковий
computer crime	злочини, пов'язані з використанням комп'ютерів
conferral	делегування
confrontation	очнаставка
considerations of public policy	міркування громадського порядку
construe	тлумачити

Constitutionally entitled	правоздатні у відповідності з конституцією
convene	скликати
conviction	засудження
corroborate	підтверджувати
Corruption in office	Корупція чиновників
court decisions on State immunity	судові рішення, що стосуються імунітету держави
Crime clearance rate	показник розкриття злочинності
Crime prevention	запобігання злочинності
Criminal history	Кримінальне досьє
criminal justice administration	відправлення кримінального правосуддя
Criminal proceedings	кримінальне провадження
Custodial sentence	вирок про позбавлення волі
Crime trends	тенденції злочинності
Cyber terrorism	кібертероризм
data	потік даних
decision	постанова (прокуратури)
Decree of divorce	постанова суду про розлучення
dementia	Розумові розлади

denunciation	денонсація
derogation	применшення
detectiveactivities	оперативно-розшукова діяльність
dispose	розпоряджатися
disposeof	ліквідувати
Domestic criminal justice	національне кримінальне правосуддя
domicile	постійне місце проживання
Drastic measure	Суворий захід
Drug pushing	Торгівля наркотиками
Dual criminality	обопільне визнання відповідного діяння злочином (у двох країнах)
Due course of law	встановлений законом порядок
Duress	примус
Early release	Умовне звільнення
Et al.	Та інші
Effective legislation	Чинне законодавство
elaboration of an international convention	розробка міжнародної конвенції
Elements of crime	Ознаки злочину
embezzlement	розтрата, розкрадання
Enforce order	Підтримувати порядок
enforcementofsentence	Приведення вироку до виконання
Entitled to perform acts	правоздатні вчиняти дії

envisaged	передбачений
equitable	безсторонній
evasion	ухилення
Evidentiary items	Речові докази
expunge	позбутися
extortion	здирство, вимагання
felony	Кримінальний злочин
Fictitious person	Юридична особа
Final authority	остаточне судове рішення
financial investigation unit	слідча група з фінансових злочинів
follow-up	продовження
Forensic medicine	Судова медицина
forfeit	конфіскувати
foundling	знайда
furnish	постачати, забезпечувати
Global Programme against Transnational Organized Crime	Глобальна програма проти транснаціональної організованої злочинності
Guarantor of aliability	гарант відповідальності
Guidelines for the prevention of urban crime	керівні принципи з попередження злочинності в містах

Анотація

Железняков Р. І. Засоби забезпечення еквівалентності при відтворенні текстів міжнародних конвенцій українською мовою

У сучасних умовах активної участі України в міжнародно-правових процесах особливого значення набуває питання якісного перекладу міжнародних договорів і конвенцій, що є складовою імплементації міжнародного права в національну правову систему. Офіційні переклади таких документів виконують не лише інформаційну, а й нормативну функцію, оскільки використовуються в правозастосовній практиці, судових рішеннях та законодавчій діяльності. У цьому контексті забезпечення перекладацької еквівалентності при відтворенні текстів міжнародних конвенцій українською мовою постає як важлива наукова та практична проблема, що перебуває на перетині лінгвістики, перекладознавства та міжнародного права.

Ключові слова: еквівалентність перекладу, юридичний переклад, міжнародні конвенції, англо-український переклад, лексичні трансформації, правова термінологія, офіційно-діловий стиль.

Об'єкт дослідження. Об'єктом дослідження є англomовні тексти міжнародних конвенцій та їх українські переклади.

Предмет дослідження. Способи досягнення еквівалентності в перекладах міжнародних конвенцій з урахуванням юридичних, стилістичних і семантичних аспектів.

Мета дослідження. Проаналізувати особливості досягнення еквівалентності в українських перекладах англomовних текстів міжнародних конвенцій та визначити оптимальні підходи до її забезпечення.

Матеріал дослідження. Матеріалом дослідження є англomовні тексти конвенцій Ради Європи та ООН і їхні офіційні переклади українською мовою. Для аналізу використано тексти міжнародних конвенцій у сферах

кримінального права, громадянства, боротьби з корупцією та тероризмом, прав людини й захисту прав дітей.

Методи дослідження. У роботі використано комплекс теоретичних та емпіричних методів. Теоретичні методи включають аналіз наукової літератури з теорії перекладу й юридичної лінгвістики та порівняльний аналіз перекладацьких стратегій у юридичному дискурсі. Емпіричну основу дослідження становлять контрастивний аналіз англomовних текстів міжнародних конвенцій і їхніх українських перекладів, а також стилістичний аналіз для оцінки відповідності перекладу нормам офіційно-ділового та юридичного стилю.

Наукова новизна дослідження. У роботі вперше здійснено комплексний аналіз еквівалентності перекладу міжнародних конвенцій з урахуванням юридичних і лінгвістичних чинників. Уточнено вплив термінології, граматичних конструкцій та стилістичних особливостей на досягнення адекватного перекладу. Подальшого розвитку набули підходи до забезпечення еквівалентності при перекладі міжнародних правових документів, що становить внесок у теорію англо-українського юридичного та офіційно-ділового перекладу.

Теоретичне значення дослідження полягає у внеску в розвиток перекладознавчих підходів до аналізу еквівалентності в юридичному перекладі, зокрема при відтворенні англomовних текстів міжнародних конвенцій українською мовою. Робота поглиблює уявлення про багаторівневий характер еквівалентності та специфіку її реалізації в міжнародно-правовому дискурсі.

Практичне значення полягає у можливості використання результатів роботи у навчальних курсах із теорії та практики перекладу, зокрема юридичного та офіційно-ділового перекладу, а також у підготовці перекладачів і під час аналізу та вдосконалення перекладів міжнародних правових документів.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків до кожного з них, загальних висновків, переліку використаних джерел, додатків.

У роботі здійснено комплексний аналіз категорії перекладацької еквівалентності як ключового поняття сучасного перекладознавства в контексті юридичного дискурсу. Розглянуто провідні теоретичні підходи до її інтерпретації – лінгвістичний, функціональний та комунікативно-прагматичний. Визначено місце еквівалентності у структурі перекладу міжнародно-правових текстів, охарактеризовано її багаторівневий характер (лексико-семантичний, текстовий, функціональний і прагматичний рівні), а також механізми реалізації в перекладі міжнародних конвенцій.

Особливу увагу приділено проблемі відтворення юридичної термінології та нормативних формулювань у процесі перекладу. Наголошено, що забезпечення еквівалентності в перекладі міжнародних конвенцій вимагає застосування комплексу перекладацьких стратегій, зокрема використання усталених термінологічних відповідників, калькування, конкретизації, узагальнення, описового перекладу та лексико–стилістичної трансформації. Обґрунтовано, що адекватний переклад міжнародно-правових документів передбачає не лише точну передачу змісту, а й збереження юридичної сили, прагматичної спрямованості та офіційно-ділового стилю оригіналу.

Зроблено висновок, що еквівалентність у перекладі міжнародних конвенцій не зводиться до формального відтворення мовних одиниць, а реалізується як багаторівнева взаємодія лексико-семантичних, функціонально-прагматичних і юридично-нормативних компонентів. Доведено, що офіційні українські переклади загалом забезпечують збереження змістової цілісності, правового ефекту та стилістичної нормативності оригіналів, що дозволяє розглядати переклад міжнародно-правових текстів як аналітично обґрунтований і відповідальний процес, спрямований на точне та однозначне відтворення норм міжнародного права.

Summary

Zhelezniakov R. I. The techniques of ensuring of equivalence in rendering the texts of international conventions into Ukrainian

The master's thesis investigates the means of ensuring translation equivalence in rendering English-language texts of international conventions into Ukrainian. The main theoretical approaches to the concept of equivalence in translation studies are examined, and its specific features in legal translation are identified. Lexical, terminological, and structural characteristics of translating international legal documents are analyzed, along with typical translation difficulties caused by differences in legal systems and linguistic norms. Based on conventions of the Council of Europe and the United Nations, a contrastive analysis of the original texts and their official Ukrainian translations is carried out, and the most productive translation transformations are identified. A practical model for translating international conventions is proposed, together with recommendations for improving the level of translation equivalence.

Keywords: translation equivalence, legal translation, international conventions, English–Ukrainian translation, lexical transformations, legal terminology, official-business style.

Under modern conditions of Ukraine's active participation in international legal processes, the issue of high-quality translation of international treaties and conventions acquires particular importance, as it is an integral part of the implementation of international law into the national legal system. Official translations of such documents perform not only an informative but also a normative function, since they are used in law enforcement practice, court decisions, and legislative activity. In this context, ensuring translation equivalence in rendering the texts of international conventions into Ukrainian emerges as an important scientific and practical problem located at the intersection of linguistics, translation studies, and international law.

The object of the study. The object of the study is English-language texts of international conventions and their Ukrainian translations.

The subject of the study. The ways of achieving equivalence in translations of international conventions with due regard to legal, stylistic, and semantic aspects.

Purpose of the study. To analyze the features of achieving equivalence in Ukrainian translations of English-language texts of international conventions and to determine optimal approaches to ensuring it.

Research material. The research material comprises English-language texts of conventions of the Council of Europe and the United Nations and their official Ukrainian translations. The analysis is based on international conventions in the fields of criminal law, citizenship, combating corruption and terrorism, human rights, and the protection of children's rights.

Research methods. The study employs a combination of theoretical and empirical methods. Theoretical methods include the analysis of scholarly literature on translation theory and legal linguistics, as well as comparative analysis of translation strategies in legal discourse. The empirical basis of the research consists of a contrastive analysis of English-language texts of international conventions and their Ukrainian translations, as well as stylistic analysis to assess the conformity of the translations to the norms of the official-business and legal style.

Scientific novelty of the research. For the first time, a comprehensive analysis of translation equivalence in international conventions has been carried out, taking into account legal and linguistic factors. The influence of terminology, grammatical constructions, and stylistic features on achieving an adequate translation has been clarified. Approaches to ensuring equivalence in the translation of international legal documents have been further developed, contributing to the theory of English-Ukrainian legal and official-business translation.

Theoretical significance of the research lies in its contribution to the development of translation studies approaches to the analysis of equivalence in legal translation, particularly in rendering English-language texts of international

conventions into Ukrainian. The study deepens the understanding of the multi-level nature of equivalence and the specifics of its implementation in the international legal discourse.

Practical value consists in the possibility of using the research results in educational courses on translation theory and practice, particularly in legal and official-business translation, as well as in the training of translators and in the analysis and improvement of translations of international legal documents.

Structure of the research. The study consists of an introduction, two chapters, conclusions to each chapter, general conclusions, a list of references, and appendices.

The work presents a comprehensive analysis of the category of translation equivalence as a key concept in contemporary translation studies within the context of legal discourse. Leading theoretical approaches to its interpretation: linguistic, functional, and communicative-pragmatic are examined. The role of equivalence in the structure of international legal text translation is defined, its multi-level nature (lexical-semantic, textual, functional, and pragmatic levels) is characterized, and the mechanisms of its implementation in the translation of international conventions are described.

Particular attention is paid to the issue of rendering legal terminology and normative formulations in the translation process. It is emphasized that ensuring equivalence in the translation of international conventions requires the application of a set of translation strategies, including the use of established terminological equivalents, calque, concretization, generalization, descriptive translation, and lexico-stylistic transformation. It is substantiated that an adequate translation of international legal documents involves not only the accurate conveyance of content but also the preservation of legal force, pragmatic intent, and the official-business style of the original.

It is concluded that equivalence in the translation of international conventions is not limited to the formal reproduction of linguistic units but is realized as a multi-level interaction of lexical-semantic, functional-pragmatic, and

legal-normative components. It has been demonstrated that official Ukrainian translations generally ensure the preservation of semantic integrity, legal effect, and stylistic norms of the originals, which allows the translation of international legal texts to be viewed as an analytically grounded and responsible process aimed at the accurate and unambiguous rendering of international law norms.